филателистички гласник

година III
децембар
2015

часопис за теорију и праксу филателије
e-mail: filatelisticki.glasnik@gmail.com
цена: 350 динара

13

САДРЖАЈ

Уводник 3

Поштанске налепнице „Чувајмо Југославију"
из 1935. - проф. др Драгослав Ђукановић 5

Српски ратни заробљеници и интернирци у логорима Централних сила
1916 – 1918 [2] - Заробљенички логори у Угарској – Миодраг Вуковић 10

Штампање редовних марака у Републици Српској [3] – Зоран Р. Бошковић 16

Још о целинама које су користили Срби у егзилу – Ричард М. Стивенс
More About Stationery Used by Serbs-In-Exile - Richard M. Stevens 20

Британска војна пошта у Србији 1919. године [2] – П. Ф. Портфлит
и проф. Др Милан Радовановић 31

НОТОС 2015 37

Година јубилеја Војне поштанске службе у Србији 1876 – 1916 – 2016 38

Јубилеј издања 50 година „СЕРТ" кроз судбину блока 13В – Иван Тангл 39

Српска пошта са Малте – проф. др Милан Радовановић
и Слободан Соколовић 43

Преписка ратних заробљеника и интернираних лица из Србије, посредством
Међународног комитета Црвеног крста [10] – Војислав Беговић 49

Пошта Црне Горе у Бордоу 1916 [2] – др Херман Диц 59

Поштанске марке и политика националне заступљености [8]-доц. др Вида Зеи.. 64

Позориште и филателија [3] 67

ФИЛАТЕЛИСТИЧКИ ГЛАСНИК

Часопис за теорију и праксу филателије

Ставови објављени у текстовима појединих аутора нису нужно и ставови редакције, тако да не сносимо одговорност за евентуалну штету насталу њиховим објављивањем.

Право коришћења: Чланци објављени у „Филателистичком гласнику" могу се даље објављивати искључиво уз сагласност аутора. Делови чланака могу се објављивати уз обавезно навођење потпуне референце и уз поштовање ауторских права аутора и издавача.

Излази четири пута годишње:
20. март, 20. јун, 20. септембар и **20. децембар**

Издавач и одговорни уредник: **Владимир Милић**

Сарадници: **Војислав Беговић, Миодраг Вуковић, Херман Диц, Питер Портфлит, Милан Радовановић, Ричард Стивенс, Драгослав Ђукановић, Иван Тангл, Зоран Бошковић и Вида Зеи**

Лектор: **Јулка Симовић**

Дизајн и графичка обрада: **Владимир Милић**

e-mail: **filatelisticki.glasnik@gmail.com**

Штампарија: **Instant system, Црнотравска бб, Београд**

Тираж: **100**

На задњој корици:
Роман Верховској: Споменик руским ратницима са Солунског фронта

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
656.835.91.(497.11)
ФИЛАТЕЛИСТИЧКИ гласник : часопис за теорију и праксу филателије / одговорни уредник Владимир Милић. – Год. 3, бр. 13 (децембар 2015)- . – Београд : Владимир Милић, 2013-. -21 cm
Тромесечно
ISSN 2334-7147 = Филателистички гласник (Београд. 2013)
COBISS.SR-ID 196133132

Journal Philately Theory and Practice

Articles in this issue of "Filatelisticki glasnik" do not necessarily reflect the opinion of the Editorial

Articles in this journal, unless otherwise stated, may be reproduced with authors permission only.

Published four times a year:
20th March, 20th June, 20th September and 20th December

Publisher and Editor: **Vladimir Milic**

Contributors: **Vojislav Begovic, Miodrag Vukovic, Herman Dietz, Peter Poortvliet, Milan Radovanovic, Richard Stevens, Dragoslav Djukanovic, Ivan Tangl, Zoran Boskovic and Vida Zei**

Lecturer: **Julka Simovic**

Design: **Vladimir Milic**

e-mail: **filatelisticki.glasnik@gmail.com**

Printed by: **Instant system, Belgrade**

Circulation:**100**

Price: **4 EUR + postage**

Image on the back cover:
Roman Verhovskoy: Monument to Russian warriors from the Salonika Front in Belgrade

ISSN 2334-7147

УВОДНИК

Предстојећа највећа и најзначајнија Европска изложба одржаће се од 24-28. маја 2017. године у Тампереу. FINLANDIA 2017 организује се поводом 100-годишњице независности Републике Финске (1917-2017). Биће постављена на 2200 витрина и имаће 11 такмичарских класа. Први пут на једној европској изложби уведене су нове такмичарске класе: FEPA Grand Prix класа и експериментално класа илустрованих поштанских карата (разгледница). У FEPA Grand Prix класи биће приказани излошци који су освајали Grand Prix или три велике златне медаље у три различите календарске године на FIP, FEPA, FIAF или FIAP изложбама. У класи илустрованих поштанских карата биће приказане разгледнице које је пренела поштанска служба или су на неки други начин поштански третиране. За ову експерименталну излагачку класу припремљен је правилник за оцењивање изложака (SREX).

Из нашег угла, Правилник изложбе FINLANDIA 2017 (IREX) заслужује коментар, бар када је реч о излагачким таксама. За излошке у такмичарским класама на 5 и 8 витрина плаћа се 60€ по витрини, за излошке на једној витрини 80€, а за излошке литературе 60€ по наслову. У најави висок стандард изложбе имлицитно поставља пред националне селекције и наравно излагаче одговарајуће прилагођавање. Филателија је одавно престала да буде колекционирање које не захтева значајнија улагања, још мање сигурно улагање, али је, ипак, њен културни и јавни карактер (продукција поштанских вредносница, изложбе и публикације) учинио да се средином прошлог века прошири на велики број сакупљача, управо у Европи. Приступ изложбама од седамдесетих година наовамо, није представљао напор за излагаче (бар када је о таксама реч), па је број пријављених изложака за међународно излагање (број прелиминарних пријава) увек био већи од броја који се прима. Бизнис план оваквих изложби садржи "приход од излагачких такси" као важну приходну ставку.

Имамо потврду да је прихваћен *Гласников* предлог о издању серије поштанских марака на тему Српски манастири на листи културне баштине Унеска **(**манастир Високи Дечани, манастир Пећка патријашија, црква Богородица Љевишка у Призрену и манастир Грачаница**).**

На пошиљкама које се се шаљу у "необавештено иностранство" треба лепити марке овога издања. У том смислу, очекујемо да ће Пошта прилагодити номиналне вредности тој франкатури. Потребно је означити на енглеском језику " Serbian monasteries in Kosovo and Metohija in the UNESCO List of World Heritage in Danger". Или краће: "World Heritage in Danger". Овога пута, марке се не издају да бисмо Свету приказали лепоту

српских средњовековних смпоменика на КиМ, већ да бисмо указали на њихову угроженост. При томе ваља имати на уму мисао Валтазара Богишића: "Кажеш ли о каквој ствари моја је, то је највише што казати можеш", која даје пун смисао овом поштанском и филателистичком подухвату. Графичка апликација наше бриге о српској културној башти може се наћи у новој поруџбини Међународног купона за одговор (српског порекла) уз незнатно већи трошак, али свакако великим пропагандним ефектом. Потребно је потрудити се, мало, за своју земљу и на овај начин.

UNESCO List of World Heritage in Danger

Serbian Medieval Monuments in Kosovo and Metohija

The four edifices of the site reflect the high points of the Byzantine-Romanesque ecclesiastical culture, with its distinct style of wall painting, which developed in the Balkans between the 13th and 17th centuries. The Dečani Monastery was built in the mid-14th century for the Serbian king Stefan Dečanski and is also his mausoleum. The Patriarchate of Peć Monastery is a group of four domed churches featuring series of wall paintings. The 13th-century frescoes of the Church of Holy Apostles are painted in a unique, monumental style. Early 14th-century frescoes in the church of the Holy Virgin of Ljeviška represent the appearance of the new so-called Palaiologian Renaissance style, combining the influences of the eastern Orthodox Byzantine and the Western Romanesque traditions.

И када већ помињемо овај пријатан детаљ из издавачког плана за 2016., не можемо да не изразимо чуђење због изостанка издања поводом 150-годишњице штампања првих српских марака (1866-2016). Просто је невероватно да овај велики датум у културној историји Србије није нашао своје место у костуру издања који чини језгро издавачког плана за 2016. годину.

Од 14 српских изложака на атинском НОТОС-у чак 9 су награђени најмање позлаћеном медаљом. Потврђен је висок домет изложака српских филателиста у међународној конкуренцији. Изложак Serbia and Montenegro in Balkan wars 1912-1913 Александра Боричића освојио је златну медаљу, а још три излошка на пет витрина (два Боричићева и један Александра Крстића) освојили су велику позлаћену медаљу. Изложак на једној витрини Ивана Тангла Petrovarad in prestamp philately period 1771-1850 освојио је 88 поена. Сви ови излошци приказани су у класи поштанске историје.

Уредник

Проф др. Драгослав Ђукановић

ПОШТАНСКЕ НАЛЕПНИЦЕ „ЧУВАЈМО ЈУГОСЛАВИЈУ" ИЗ 1935.

Краљ Југославије Александар Карађорђевић убијен је у Марсељу, 9. октобра 1934. године. Тим поводом издате су редовне марке са црним оквиром, а касније и једна авионска марка са црним оквиром. Краљев лик појављује и у серији „Адмирал" из 1935. године издатој поводом годишњице његовог убиства.

Слика 1

Поштанске налепнице „ЧУВАЈТЕ ЈУГОСЛАВИЈУ"[1] издате су 1935. године. То се може закључити на основу најраније пронађених примерака оваквих жигосаних налепница, пошто нисмо успели да дођемо ни до каквог писаног трага о њиховом пуштању у саобраћај. Најкасније пронађени датум на овим налепницама је из 1938. године, што не значи да нису лепљене на поштанске пошиљке и после тога датума!

По свему судећи издавач је „Југославенска матица", пошто се њен назив налази на две од четири приказане налепнице, а цртежи су скоро идентични.

На налепници је приказана мушка фигура у чијој левој руци је штит са грбом Југославије, док у десној руци држи буздован. Лево од ње је развијена тробојка Југославије. Иза стене на којој стоји виде се силуете града на мору. Највероватније је то Сплит јер се види и торањ катедрале Светог Дује и споменик Гргуру Нинском. На усталасалом мору је брод који плови пуним једрима.

[1] У француској штампи се непосредно по атентату појавила верзија по којој су последње краљеве речи биле: „Чувајте ми Југославију и пријатељство са Француском". Међутим, будући да је било очигледно да самртник није био у стању да изговори ишта слично, аманет је скраћен онако како је министар финансија, доцнији премијер Богољуб Јефтић, један од првих који су притекли у помоћ умирућем, тврдио да га је чуо. (Каталог изложбе "Југославија од почетка до краја", МИЈ, Београд, 2013)

Постоје 4 четири различите налепнице. Оне су базично кармин боје, али у нијансама ове боје постоје велике и бројне разлике .

Прве две су са натписом: „ЈУГОСЛАВЕНСКА МАТИЦА" и са означеном номиналом: „25. пара". (сл.1)

Уз доњу ивицу марке је текст „ЧУВАЈТЕ ЈУГОСЛАВИЈУ" . На једној марки је наведени текст ћирилицом, а на другој латиницом.

Штампане су техником књиготиска, у табацима од 50 комада (10 x 5), с тим да је први вертикални ред штампан ћирилицом, а други латиницом и тако наизменично. Захваљујући таквом распореду, могу се направити парови са ћириличним и латиничним натписом или са латиничним и ћириличном натписом. (сл.2)

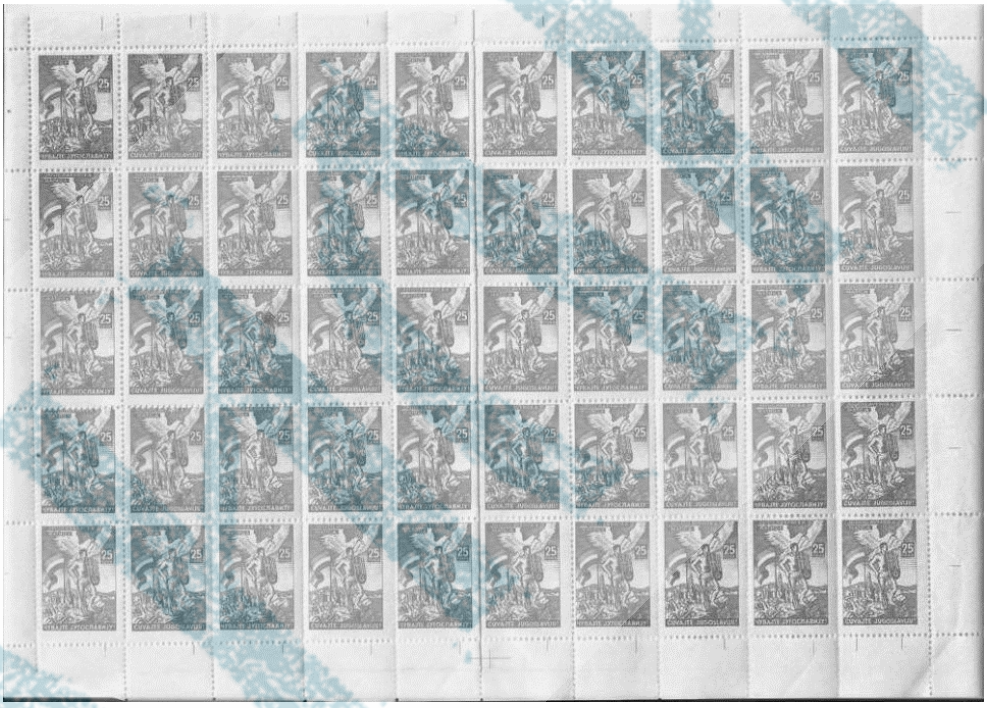

Сл.2 Шалтерски табак садржи 50 марака

Друге две марке су без наведеног текста и без номинале (сл. 3)

Занимљиво је да је код ове две марке на доњој белој маргини, непосредно испод слике марке, одштампан и назив штампарије која их је штампала: „TIPOGRAFIJA DD ZAGREB". Занимљиво је и то да је тај назив штампарије увек штампан латинично, без обзира да ли је текст на марки ћириличан или латинични!!! Бела маргина око марака у табаку је доле и горе шира него са леве и десне стране. На доступном материјалу она

износи доле око 20 мм, горе око 10 мм, а лево и десно од 6 до 10 мм. На горњој и доњој маргини могу се испод односно изнад сваке марке видети вертикале цртице дужине око 2 мм у истој боји као и марке. Гума на маркама је или беличаста или жућкаста и сјајна.

Слика 3

Несумњиво је да су ове марке штампане у више наврата. Оне се могу наћи на веома танком (пелир папиру), али и на пунијем белом или сивкастом папиру. Постоје ситније разлике у ретушу цртежа брда, мора итд. Можда је најуочљивија разлика у цртежу цвећа у доњем левом углу или испод круне и двоглавог орла. Велике су разлике и у шрафирању неба, брда и мора. На неким налепницама штампа је чиста и прецизна, а на другима нејаснија и умрљана.

Сл. 4 Пример пробијања штампе на маркама штампаним на танком пелир папиру.

Постоје и знатне разлике у зупчању. У принципу треба разликовати тупо и оштро зупчање. Зупчање је линијско 11 ½ , које је често неправилно, па се могу наћи марке са веома широким или веома уским рандом са једне од страна марке, па су такве марке мањег или већег формата. Честе су и у и знатно децентриране марке.

На основу анализе жигова на овим налепницама може се закључити да су лепљене на писма на целој територији тадашње Југославије. Веома су ретке на писмима и разгледницама, а још ређе лепо жигосане на њима.

За сакупљаче је прави изазов да пронађу све четири варијанте ових налепница, а још већи изазов је пронаћи их у паровима или четверцима са ћириличним или латиничним натписима. Вредност једног пара, на основу поређења са другим сличним издањима, требало би да буде 5 до 6 пута већа од вредности појединачних марака.

Слика 5

На тему „ЧУВАЈТЕ ЈУГОСЛАВИЈУ", на основу до сада доступних података, утврдили смо да постоје још две поштанске налепнице: Једна је црне боје и на њој је приказана рука која држи штит над столом на коме је мач, скиптар и књига. На мачу су уграви рана слова: „АЛЕКСАНДАР". У горњем делу марке је у овалу датум: „9. X." и текст ; „ЧУВАЈМО ЈУГОСЛАВИЈО". На основу тога може се закључити да је ова налепница издата у Словенији. На једном исечку нашао сам такву марку поништену жигом Љубљане од 14. XI. 1934, што значи само 34 дана после убиства Краља! У доњем левом углу налази се клас жита и натпис белим словима на црној позадини у квадрату: „ЦДМ" , чије значење нисам установио. Око целог цртежа марке постоји дебљи оквир и тако се добија утисак као да је то црни жалидбени оквир!

Натпис „ЧУВАЈТЕ ЈУГОСЛАВИЈУ" постоји и на марки коју је вероватно издало Удружење ратних војних инвалида. Цртеж приказује војника – инвалида у српској униформи, са шајкачом на глави, али без леве ноге, на штакама. Изнад њега је ћирилични текст: „ЧУВАЈТЕ", а десно од њега по вертикали: „ЈУГОСЛАВИЈУ". На марки је назначена и њена вредност : „1 дин". Уз доњи руб марке дат је датум убиства Краља Александра: „9. X. 1934". Налепница је светлоплаве боје. (сл. 6) На основу анализе жигосања може се утврдити да је марка издата 1938. године, а лепљена је на пошиљке све до 1940. Такође смо установили да је коришћена на целој територији тадашње Југославије, а како постоје

примерци сечени са различитих страна, може се претпоставити да су штампане и у свешчицама.

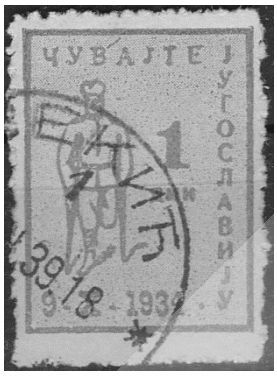

Слика 6

Овај чланак је написан са циљем да баци више светлости на код нас једно доста занемарено подручје, на сакупљање поштанских и других налепница – марака. На ту тему не постоји ни један комплетан каталог који би пружио прецизне податке о њима, са разних подручја Југославије или њених делова. Чак не постоји ни потпуна сагласност како назвати ове творевине! Да ли су то: марке, маркице, налепнице, синдреле, добротворне поштанске налепнице, добровољне маркице, пропагандне маркице итд. итд, па би и ту требало увести ред.

Бићу веома захвалан за сваку допуну или добронамерну критику изнетих података као и за помоћ у осветљавању и разјашњавању бројних питања у вези са, да их назовемо: „ПОШТАНСКИМ НАЛЕПНИЦАМА".

- нова издања редовних, пригодних и доплатних марака Републике Србије
- заштита од фалсификата
- текстове који покривају српско и југословенско филателистичко подручје
- најаве догађаја

и друге занимљивости пратите на сајту:

www.filatelija.rs

Миодраг Вуковић

Српски ратни заробљеници и интернирци у логорима Централних сила 1916 – 1918 [2]

Заробљенички и логори за интернирце у Угарској

Поштанске и цензурне ознаке угарских заробљеничких и логора за цивилне интернирце су веома различите по облику, али оне са датумом показују тенденцију груписања у неколико типова (види слику). Чини се да су датумски жигови логорских поштара третирани уједно и као цензурни, јер их нисам виђао са додатним ознакама цензуре.

Угарски логори су имали бројне подлогоре и радне логоре/одреде. Само неки од њих су пријављивани Међународном комитету Црвеног крста, док су остали који су наведени у табели идентификовани према другим изворима, претежно на основу постојећег филателистичког материјала. Ови субсидијари немају посебних ознака и преписка из њих има цивилне поштанске и цензурне ознаке.

За разлику од немачких, нису сви угарски логори са српским заточеницима пријављивани МКЦК. Логори и подлогори/одреди идентификовани према другим изворима су у табели груписани посебно.

Поједини логори користили су административне печате било као замену за поштанске и цензурне, било као информацију о статусу и адреси пошиљаоца. У табелу су укључени и такви печати.

Удружење ArGe Jugoslawien обухвата филателију и поштанску историју свих претходних и садашњих држава на простору бивше Југославије. Осим подручја Краљевине и Републике Југославије, заступљена су и подручја аустријске и мађарске поште на поменутом простору, окупације за време Другог светског рата, окупације Босне и Херцеговине, партизанске поште...

Часопис Südost-Philatelie излази три пута годишње.

Постаните члан и придружите нам се!

www.arge-jugoslawien.de

Erster Vorsitzender: Dr. Jan Ulrich Clauss, email: mail@janclauss.eu

Контакт особа за Србију: Владимир Милић, email: vladimir.milich@gmail.com

Miodrag Vuković

Serbian POWs and CIs in Central Powers' captivity 1916 – 1918 [2]

POW and CI camps in Hungary

Postal and censor marks of Hungarian POW and CI camps are multiform, but those with date tend to group in several types depicted below. It seems that such datestamps applied by postal officers were considered to be censor marks at the same, as I have not seen them with accompanying camp censor mark.

Hungarian POW and CI camps also had a number of subsidiary camps and labour camps/detachments. Some were reported to ICRC, while other listed below are identified from other sources, mostly existing philatelic material. Those subsidiaries had no postal/censor marks of their own and mail sent by prisoners bears regular civilian CDS and censor marks.

Not all Hungarian camps hosting Serbian POWs/CIs were reported to ICRC. Camps identified from other sources are listed separately.

A few camps used administrative cachets either as substitutes for postal/censor ones, or in informative way, to denote status and address of the sender. Such marks are also included in the listing that follows.

Datestamp types of Hungarian POW and CI camps

Type HU - I | Type HU - II | Type HU - III | Type HU - III/A (re-engraved)

Type HU - IV | Type HU - IV/A (re-engraved)

Type HU - V

Type HU - VI (date in Austrian style)

Type HU - VI/A (date in Hungarian style)

No. Бр.	*Угарски логори, подлогори и радни одреди* *Hungarian camps, subsidiary camps and labor detachments*		*Поштанске, цензурне и друге ознаке* *Postal, censor and other marks*
	Логори, подлогори, радни одреди и лазарети пријављени Међународном комитету Црвеног крста *Camps, branch camps, labor detachments and hospitals reported to ICRC*		
1	**Boldogasszony**[1]		Округли поштански жиг познат са словима A и B. CDS known with letters A & B.
	Заробљенички логор за Србе и Црногорце са издвојеним официрским одељењем. Од 1916. довођени и цивилни интернирци из Србије и Црне Горе. У периоду октобар – децембар 1917 у њему је заточено 5613 Срба	POW camp for Serbians and Montenegrins, with separate officer's section. From 1916 with civil internees from Serbia and Montenegro as well. 5613 POWs and CIs from Serbia.	
10	**Budapest X, K.K. Augusta Barackenspital, Mannschaftsbaracke V**		?
	Велика војна болница у којој су хоспитализовани и српски заробљеници. Децембра су се у њој лечила 22 српска заробљеника.	Mayor military hospital with 22 hospitalised POWs from Serbia in December 1917.	
16	**Csanig**		Без посебних ознака, са цивилним жигом Csanig. No special marks known to me. Mail bears civilian CDS Csanig
	Вероватно радни одред. У периоду октобар – децембар 1917 имао 12 српских заробљеника	Probably labor detachment, with 12 POWs from Serbia.	
6	**Gyöngyös, Polizeiamt**		Округли цензурни гумени печат љубичасте боје, са грбом у средини и натписом „GYONGYOS……" (текст нечитак) Circular rubber censor mark in violet ink, with Coat-of-Arms in centre and with inscription „GYONGYOS……" (inscription only partially legible due to poor, watery ink)
	Заробљенички радни одред при локалној полицијској станици; радно на обнови града страдалог у великом пожару 1917. Од новембра 1917 имао и 75 ратних заробљеника из Србије.	POW labor detachment with local police station, working on city's restoration after great fire in 1917. From November 1917 with 75 POWs from Serbia	

[1] Радни одреди Срба из овог логора слани у Болцано, Тирол и Померанију. Јануара 1918. црногорски заточеници пребачени у интернирски логор Гросау.
Labor detachments of Serbian POWs and CIs from this camp were sent to Bozen (Bolzano), Tyrol and Pomerania. In January 1918 Montenegrin POWs/CIs transferred to Grossau.

26	**Hajmasker, komitat Veszprim (K.K. Fliegerkompagnie)**		
	Радни подлогор за стручну радну снагу, са 50 српских ратних заробљеника.	Labor branch camp for skilled POWs, with 50 Serbian POWs	
3	**Nagymegyer**		
	Заробљенички (од 1916. и интернирски) логор за Србе и Црногорце. Имао 3200 заточеника из Србије.	POW camp for Serbians and Montenegrins. From 1916 civil internment camp as well. With 3200 POWs and CIs from Serbia.	
8	**Nezsider**		
	Логор за интернирце, касније и заробљенике, са одредима за пољопривредне радове. Имао 3200 интернираца и ратних заробљеника из Србије.	Civil internment camp, at later stage with some POWs as well. With labor detachments for agricultural works. 3200 internees from Serbia.	
18a	**Pandorfalu, K.K. Militärbauleitung**		?
	Радни одред са 25 српских заробљеника.	Labor detachment with 25 Serbian POWs	
18b	**Pandorfalu, Községi Elöljàrosàg**		?
	Радни одред при окружној префектури са 32 ратна заробљеника из Србије.	Labor detachment under County prefecture; with 32 POWs from Serbia	

9	**Vacz**		Вероватно без посебних ознака, са цивилним жиговима. Probably no special marks, with civilian CDS and censor mark.
	Радни логор са 204 Срба.	Labour camp with 204 Serbian POWs	
13	**Zohler, Papierfabrik, Hormand**		Вероватно без посебних ознака, са цивилним жиговима. Probably no special marks, with civilian CDS and censor mark.
	Радни одред при фабрици папира са 36 Срба.	Labor detachment at paper mill, with 36 POWs from Serbia	
	Логори, подлогори, радни одреди и лазарети идентификовани из других извора ***Camps, branch camps, labor detachments and hospitals identified from other sources***		
	Ajka		Без посебних ознака. Пошта поништавана цивилним поштанским жигом Ајка и бечком троугластом цензуром. No special marks known to me. Mail bears civilian CDS Ajka and triangular Vienna or rectangular Feldkirch censor mark.
	Радни подлогор при угљенокопима, са непознатим бројем заробљеника из Србије.	Labor branch camp at Ajka coal mines with unknown number of Serbian POWs	
	Arad		
	Интернирски логор за Србе из Босне и Херцеговине, касније и интернирани Срби из Србије	CI camp for Serbs from Bosnia & Herzegovina, but later with some civil internees from Serbia as well.	
	Czegled[2]		
	Интернирски логор са 1060 интернираца из Србије маја 1917.	CI camp; with 1060 CIs from Serbia in May 1917.	

[2] Према неким изворима маја 1917. је у Цегледу било 1060 Срба. Наводно их је било већ почетком 1915. Кејт Транмер га региструје и 1918. Округли печат са усправним лавом и натписом "Czegled varos katoni ellenőrze (pecsetje 187)" [Градска војна контрола Цеглед (печат 187)] није логорски жиг.

In May 1917 there were 1060 Serbian internees. Allegedly, CIs from Serbia were confined in Czegled from early 1915. Tranmer records existence of the camp in 1918. Cachet with upright lion and inscription "Czegled varos katoni ellenőrze (pecsetje 187)", i.e. "Czegled town military control (seal 187)", is not camp mark.

	Debrecen		Továbbit hato Debrecen 1916..... Taborkapitany.....
	Логор за цивилне интернирце; са непознатим бројем интернираца из Србије	CI camp; with unknown number of CIs from Serbia	
	Harkacs		Познат ми је са датумским жигом логора Болдогасоњи. Known to me with Boldogassony camp datestamp.
	Радни одред логора Болдогасоњи. Непознат број српских логораша.	Labor detachment of Boldogassony with some Serbian POWs	
	Osjek/Oszjek		Познат ми је са датумским жигом логора Нађмеђер. Known to me with Nagymegyer camp datestamp.
	Радни одред логора Нађмеђер	Labor detachment of Nagymegyer	
	Repas puszta		No special marks. Mail datestamped with rectangular datestamp of civilian postal agent *Repas Puszta / postai ugyn* and verified with Vienna triangle censor mark.
	Радни одред на пољопривредном имању, са непознатим бројем српских заробљеника	Labor detachment at agricultural estate; with unknown number of Serbian POWs	
	Szakcs		No special marks, mail datestamped with civilian CDS Szakcs
	Заробљенички радни одред за пољопривредне радове	labor detachment at agricultural estates, with Serbian POWs	
	Zagreb, K.u.K. Garnissonspital Nr. 23		Mail canceled with civilian CDS and censor mark *Zagreb*.
	Војна болница	Military hospital	

Зоран Р. Бошковић *

ШТАМПАЊЕ РЕДОВНИХ МАРАКА У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ [3]

У овом броју препознајемо штампе код редовне марке Републике Српске: „Српска Костајница".

РЕДОВНА МАРКА СРПСКА КОСТАЈНИЦА

Следећа редовна марка која заслужује посебну пажњу је „Српска Костајница [9]. Марка је изашла 5. септембра 2001. године. У каталогу Поште Српске каталошки број 211 I и 211 II. Ликовни аутор марке је Р. Бојанић, вишебојни офсет, штампарија ФОРУМ – Нови Сад. Папир кредаст. Гума бела мат. Зупчање чешљасто 13 ¾. Шалтерски табак 10 x 10. Важе неограничено. Номинална вредност 0.25 КМ. Број у Michel каталогу 210 [10]. Само каталог Поште Српске даје податак да је ова редовна марка доштампана. Прва штампа у тиражу од 300.000 комада, а друга штампа већ од 21. новембра 2001. године у тиражу од 520.000 комада. Ово су за нас изузетно драгоцени подаци. Нажалост, нема описа на који начин разликовати прву (I) од друге (II) штампе. И овде је занимљиво поседовати коверат са првим даном употребе и прве и друге штампе (FDC).

Оно што је филателистима верујемо непознато код ове редовне марке било је предвиђено да номинала буде и у еврима - 0,128 € [11]. На АУКЦИЈИ

---

* Аутор је атестатор СФ Србије

9 - Још три редовне марке имаће сличне називе: Србиње (данас Фоча), Српско Сарајево (данас Источно Сарајево) и Српски Брод (данас Брод). Каталошки број 213, 237 и 238. Michel бројеви 212, 238 и 240.

10 - Стара тврђава на речној ади Уне у (Српској) Костајници узета је за мотив марке јер је у то време био актуелан спор између Републике Хрватске и Републике Српске око тога коме треба да припадне. Костајница јесте у првој половини XVI века влашништво Зринских даром краља Фердинада. Тада је и посебно утврђена и надграђена. По тим господарима стара костајничка тврђава зове се Зрињски град. У Југославији тврђава је припадала Хрватској (иако се налазила на територији Босне) али по међународном праву (данас) припада Републици Српској. Марка је у овом случају постала средство да се упути јасна порука суседу.... Различити називи за град: Босанска Костајница до 1992. године, Српска Костајница од 15. маја 1992 до 2001. године. Оба придева „Босанска" и „Српска" у имену града проглашена су неуставним па је од 2008. године име само Костајница.

11 - Имао сам ретку прилику да као атестатор СФ Србије за ово подручје преко Српске Поште – сектора за маркетинг добијем на увид један део материјала из штампарије ФОРУМ крајем 2003. године. Ту се поред разних занимљивих објеката налазио и овај десетерац који сам скенирао и копирао те могу да га сада покажем, али само детаљ – четверац ради уштеде у простору.

СФК 16 лот број 2578, страна 122 слика на страни 9 изазвао је велику пажњу. Опис: 2001. Хрватска Костајница (?). Незупчани пробни отисак за карнет, десетерац на тањем лакираном папиру са маргинама. Једини познати примерак. Почетна цена 110 евра. Коментар: Позади оригиналан печат и потпис аутора марке Радомира Бојанића. Сам аутор је на захтев СА – Савет атестатора (још 2004. године) појаснио о чему се овде ради. Бојанић каже: „Печат и потпис стављам на меч принт (match print) објекте којима штампарији (ФОРУМ) наглашавам како желим да се реализује мој рад у процесу штампе. Осмишљен је изглед марке и цели табак на компјутеру. Затим се то сними на диск или одштампа. Такав објекат иде у штампарију где се даље обрађује да би се добио захтевани резултат у изгледу марке." Наметнуло се још тада оправдано питање колико се меч принт копија ради и зашто у овом случају штампарија или сам аутор Бојанић нису уништили неприхваћено решење. Погађате да одговора још нема, али је нама познат.

Слика 19 – Идејно решење које није прихваћено за штампу. Приметна је разлика у величини слова номинале 0,25 КМ, а вишак је номинала изражена у еврима.

На сву срећу у Републици Српској само једна пригодна марка има две валуте и то је „Република Српска - Првак света у каратеу" каталошки број 210 у Michelu број 211.

Редовне марке „Српска Костајница" (обе штампе) масовно су коришћене на писмима нижих стопа тежине неколико година. Отежавајућа околност за разликовање штампи преко писама и поништених марака је што су обе штампе упоредно коришћене углавном у времену по издавању марака друге штампе.

Слика 20 – Поништене марке прве штампе датум 31.10.2001. године.

За прву штампу боја марке означена је као вишебојна али је јасно да су ту преовлађујући тонови према зеленоплавој боји и тамносивој

реци. Гледано са полеђине марака под УВ лампом има разлике. Има марака са сјајем и без сјаја.

За другу штампу боја марке означена је као вишебојна али је јасно да су ту преовлађујући светлији тонови зелене боје. Са малог броја узорака гледано са полеђине марака под УВ лампом нисмо уочили разлике.

Слика 21 – Три исечка са писама друге штампе

Код ових марака постоје мања померања приликом уклапања фаза у штампи тако да није све баш упасовано како треба и то се најбоље види код назива државе „РЕПУБЛИКА СРПСКА". Види пример на слици 22.

Слика 22 – Детаљи са две марке друге штампе – цртеж није упасован.

Надам се да ми моје старије колеге М. Милановић и З. Шафар (такође аутори каталога марака Републике Српске) неће замерити што их нисам поменуо у литератури јер они нису дали поделу ових марака по редоследу штампања. Michel помињем као најкоришћенији и најпознатији европски филателистички каталог који је и репер за упоређивање. Њему иду и све замерке што већ неколико година упорно одбија да региструје ове чињенице које су сакупљачима од изузетне важности. Наставићемо упорно и даље да Michel обогаћујемо и подучавамо нашим знањима и истраживањима делом и преко Филателистичког гласника.

Литература:

- КОЛЕКЦИОНАР 9, јул – септембар 2000, страна 29.
- КОЛЕКЦИОНАР 12, јануар – април 2002, страна 24 – 25.
- SRPSKE POŠTE – RASIPANJE FILATELISTIČKIH VREDNOSTI, FILABERZA 46, juni – oktobar 2003.
- АУКЦИЈА СФК 16 (15 – 16. новембар 2003), страна 122.
- KATALOG POŠTANSKIH MARAKA REPUBLIKE SRPSKE 1992 – 2007, Бања Лука, август 2008. стране 17, 27 и 34.
- MICHEL Sudeuropa 2015, 100. Jubilaumsausgabe, стране 269, 274 и 277.

Пригодне поштанске марке и вредноснице дефинисане Правилником Министарства трговине, туризма и телекомуникација за 2016. годину

1. Српски манастири на листи културне баштине Унеска;
2. Лунарни хороскоп - Година мајмуна;
3. 125 година Српског геолошког друштва;
4. Васкрс;
5. Заштићене животињске врсте - WWF;
6. Наука;
7. Фауна;
8. Европа - Размишљај зелено;
9. Европска заштита природе;
10. XXXI Олимпијске игре - Рио де Жанеиро 2016;
11. 23. светски конгрес византолога - Београд 2016;
12. 50 година БИТЕФ-а;
13. 100-годишњица битке на Кајмакчалану;
14. 75 година од оснивања Ужичке републике;
15. Радост Европе;
16. Дан марке;
17. Божић;
18. Сећање на жртве Другог светског рата - Крагујевац 1941;
19. Музејски експонати;
20. Дечја марка;
21. Уметност.

Ричард М. Стивенс / Richard M. Stevens

ЈОШ О ЦЕЛИНАМА КОЈЕ СУ КОРИСТИЛИ СРБИ У ЕГЗИЛУ

MORE ABOUT STATIONERY USED BY SERBS-IN-EXILE

У свом Каталогу поштанских целина Србије 1873 – 1921 М. Р. Вуковић је, између осталог, регистровао војне дописнице издате од стране српских власти у егзилу по узорку тадашњих француских војничких дописница (стр. 216 – 217), као и француске дописнице од 10 сантима коришћене у Министарској поштанској станици (стр. 208 – 209). Подаци дати у Каталогу могу и треба да буду исправљени, измењени и ажурирани.

IN his Catalog of Postal Stationery of Serbia 1873 – 1921 M. R. Vukovic recorded, among others, military post cards issued during 1918 by Serbian authorities in exile, in imitation of the contemporary French military post cards (pages 216 – 217), and also French 10 c post cards used at the Ministerial post office (pages 208 – 209). Data presented in the Catalog may and should be corrected, amended and updated.

Војничке дописнице / Military Post Cards

Прво, раније нерегистровано, издање
First, a Previously Unrecorded, Issue

Осим војничке дописнице регистроване у Вуковићевом Каталогу постоји и карта са јасно различитим слогом, која стога представља посебно издање. Заглавље на овој дописници гласи: „CARTE EN FRANCHISE / correspondance / des armées de la serbie" уместо: „correspondance / des armées de la serbie / carte en franchise".

In addition to the military post card presented in Vukovic's Catalog there also exists a post card in a distinctly different design, thus belonging to a separate issue. The header inscription on this post card reads : "CARTE EN FRANCHISE / correspondance / des armÉes de la serbie" instead of "correspondance / des armÉes de la serbie / carte en franchise".

FAKES FORGERIES EXPERTS

Сл. 1 : Раније непозната војничка дописница употребљена 2.2.1918. на Крфу (горе); реконструисана неупотребљена дописница (доле)

Fig. 1 : Previously unknown military PC used on 2 February 1918 (abowe); reconstructed mint copy (below)

Примерак из моје збирке је прозупчан са леве стране и штампан је на тонираном белом папиру. Папир је значајно дебљи од писаћег папира, приближава се стандардној дебљини дописне карте, али није близак типичној разгледници. Карта је послата из Министарске поштанске станице у граду Крфу за Француску на дан 2. фебруара 1918. Набавио сам је на еВау-у пре пет година и то је једини примерак који ми је познат.

The copy from my collection is perforated on the left side and printed on toned white paper. The paper is significantly thicker than writing paper, approaching normal postal card thickness, but not close to the typical picture post card. This card was sent from the Ministerial Post Office in the town of Corfu to France on 2nd February 1918. I acquired it on eBay five years ago and it is the only example known to me.

Имајућу у виду датум употребе, ова карта представља прво издање војничких дописница српских власти у егзилу и требало би да буде регистрована као број 1.

Considering the date of use, this post card represents the first printing of military post cards issued by Serbian authorities in exile and should be recorded as #1.

Друго издање (Вуковић бр. 1)
The Second Issue (Vukovic #1)

Папир који Вуковић описује као „сивкаст до смеђасто сив, тањи до средње дебео" је, заправо, изворно био бео. Типична промена боје може се приписати старењу, комбинованом са квалитетом папира. „Тањи папир" је по дебљини сличан обичном писаћем папиру.

Card stock that Vukovic describes as "grayish to brownish gray, thinner to medium thick paper" is, as a matter of fact, originally white. The typical change of color can be attributed to ageing, combined with the quality of paper. The "thinner paper" is similar in thickness to ordinary writing paper.

Сл. 2: Друго издање послато (од горе ка доле) из Крфа, Солуна и Београда
Fig. 2: Second issue mailed (from abowe to below) from Corfu, Salonika and Belgrad

Значајније од папира је питање да ли све варијанте регистроване у Вуковићевом Каталогу заиста постоје. Никада нисам видео нити где другде чуо о његовом броју 1Ab (било употребљеном или чистом), нити о употребљеним примерцима његових бројева 1Ac и 1Bb. Током наше преписке о овом питању он ми је написао: „Немам број 1Ab и не сећам се са сигурношћу да сам га видео. Бојим се да сам се можда управљао логиком „Ако постоји зупчана, зашто не би постојала и незупчана" ... Немам број 1Ac, али сам га видео (на тањем папиру) неупотребљеног... Имам и видео сам само чисте примерке броја 1Bb."

Дакле, оно што нам је сада познато не оправдава каталошко регистровање његовог броја 1Ab (како чистог тако и употребљеног), као ни употребљених примерака бројева 1Ac и 1Bb, а у сваком случају не без упитника.

Како је (по изјави М.Р.Вуковића) најранији познати датум употребе средина априла 1918, ове карте би требало сматрати другим издањем и доделити им каталошки број 2. Разлике које постоје у боји и дебљини папира сугеришу да су код овог издања постојала бар два штампања.

Готово сви употребљени примерци оба издања послати су из Министарске поштанске станице у граду Крфу, осим две карте (предочене од стране М. Р. Вуковића), од којих је једна

More important than the paper is the question whether all the variants listed in Vukovic's Catalog really exist. I have never seen or heard elsewhere about his #1Ab (used or unused), or used copies of his #1Ac and 1Bb. During our correspondence on the subject he wrote: "I do not have #1Ab and I do not remember for sure that I saw it. I am afraid that maybe I followed the logic "If it exists perforated why should it not exist imperforated"... I do not have #1Ac, but I have seen it (on thinner paper) unused... I have and have seen only unused copies of #1Bb."

So, the present state of knowledge does not justify catalog listing of his #1Ab (both unused and used) and used #1Ac and #1Bb, at least not without question marks.

As the earliest known date of use (reported by M.R. Vukovic) is from mid April 1918, these post cards should be considered to be a second issue and therefore assigned #2. Differences in the color and thickness of the paper suggest that there were at least two printings.

Almost all used copies of both issues were posted at the Ministerial Post Office in the town of Corfu, except for two cards (reported by M. R. Vukovic), of which one was sent from Salonika

послата из Солуна децембра 1918, а друга из Београда маја 1919. То снажно сугерише да су оба издања штампана на Крфу ради задовољавања локалних потреба, не за општу употребу у српским оружаним снагама. Две карте употребљене другде него на Крфу су вероватно послате од стране припадника српске војске прекомандованих са Крфа у Солун и/или борбене јединице. У том смислу можда је интересантно напоменути да је карту првог издања послао члан особља Министарске поштанске станице (као адреса пошиљаоца наведено: Vlasta Drachkovic, Postes Serbes, Corfou).

in December 1918 and the other from Belgrade in May 1919. This strongly suggests that both issues were produced at Corfu to meet local needs, not for general use by the Serbian armed forces. The two cards used otherwise than at Corfu were probably sent by military personnel transferred from Corfu to Salonika and/or combat units. In this sense, perhaps it is interesting to note that the post card of the first issue was sent by a member of the staff of the Ministerial post office (return address: Vlasta Drachkovic, Postes Serbes, Corfou).

Постојање зупчања на левој страни сугерише да су карте штампане са „језичком" на левој страни и биле продаване у свешчицама. На ове карте треба обратити пажњу јер их је лако превидети помешане са далеко уобичајенијим француским војничким картама употребљеним у Министарској поштанској станици.

The presence of the perforations on the left side suggests that these cards were printed with a tab at the left side and sold in booklets. These Serbian cards should be watched for, since they are easily overlooked, when mixed with the more common French military post cards used at the Ministerial Post Office.

Француске целине употребљене у Министарској поштанској станици
French Postal Stationery used at the Ministerial Post Office

Употреба дописница од 10 сантима
Usage of 10 Centimes Postal Cards

У свом Каталогу Вуковић наводи француску дописницу од 10 сантима (Michel бр. P22) употребљену у Министарској

In his Catalog Vukovic reports the French 10 c postal card (Michel #P22) used at the Ministerial Post Office. I have one such postal

поштанској станици. Поседујем једну такву карту, а у литератури се наводи још неколико примерака. Сви примерци које сам видео (укључујући и онај приказан у Вуковићевом Каталогу) потичу из истог слања дана 30.7.1917, а адресовани су на неколико „инжењера" на различитим адресама у Паризу.

card, and several other examples have been reported in the literature. All that I have seen (including the one depicted in Vukovic's Catalog) come from one mailing on 30.7.17, addressed to one of several "Engineers" at various addresses in Paris

Сл. 3: Француска дописница од 10 с. употребљена у Министарској поштанској станици
Fig. 3: French 10 c postal card used at Ministerial Post Office

Слободан приступ Крфу био је строго ограничен током рата. Тек почев од последњих дана септембра 1918. могу се наћи велике количине француских марака, вероватно приватно донетих из Француске и поништених у Министарској поштанској станици. У погледу конкретних дописница М. Вуковић је сугерисао следеће: порука на српском језику на полеђини карте гласи: „Мислим да ћемо и ми ускоро за Солун". Сама чињеница да је лице које је писало карту употребило множину „ми" уместо једнине „ја" индицира да је пошиљалац био део веће групе српских војних обвезника прекомандованих из Француске у Солун. Како се датум слања карте грубо подудара са затварањем српске војне школе у Монт Дофену (крај маја 1917) могуће је да је пошиљалац био један од кадета из "IIIe Compagnie du Bataillon Universitaire Serbe" прекомандованих из школе у Француској у борбене јединице на Солунском фронту током лета 1917.

Public access to Corfu was strictly limited during the war. Only beginning in late September 1918 does one find large quantities of French stamps probably brought privately from France and cancelled at the Ministerial Post Office. Regarding the postal cards, M. Vukovic suggested: the message on the back of this postal card reads in Serbian "I think that we also are soon heading for Salonika". The very fact that the writer used the plural "we" instead of the singular "I" indicates that the sender was part of a larger group of Serbian military conscripts reassigned from France to Salonika. As the mailing date roughly coincides with the closure of the Serbian military school in Mount Dauphin (end of May 1917) it is possible that the sender was one of the cadets from "IIIe Compagnie du Bataillon Universitaire Serbe" transferred from school in France to combat units on the Salonika Front during summer 1917.

Све ово би могло да буде тачно, али верујем да су и ове дописнице део једне велике пошиљке на дан 30.7.1917. која је по свему изузетна. Осим наведених француских дописница постоји и значајан број коверата послатих истим инжењерима у Паризу, истог тог дана, уз употребу марака за неке од којих верујем да су свакако донете из Француске. У

The above may all be true, but I believe these were from a mailing on 30.7.917 which was extraordinary. In addition to the French postal cards, there exist a substantial number of other covers mailed to the same Engineers in Paris on this same day, using stamps some of which I believe must have been brought from France. At the date of this writing,

тренутку док ово пишем, али и током више месеци раније, један продавац из Србије на eBay-у нуди коверат франкиран француским маркама од 1 c, 2 c, 3 c, 10 c и 35 c послат једном од наведених инжењера. Прибелешке које сам о аукцијама водио пре неких 25 година укључују још два слична коверта, понуђена на немачким аукцијама уз значајне ограде. Осим што су коришћене марке и целине које се нису продавале у Министарској поштанској станици, ови коверти нису правилно франкирани. Многа писма доказују да је пошта из Министарске поштанске станице за Француску подлегала француској тарифи за унутрашњи саобраћај: 40 сантима за препоручено писмо тешко до 20 грама. Верујем да су све пошиљке од 30.7.1917. упућене наведеним инжењерима биле филателистички инспирисане.

and for many months past, a Serbian seller is offering on eBay a cover with the 5c, 10 c, 15 c, and 20 c French stamps used to one of these Engineers. I have a record of the same seller on eBay receiving $3000 for another such cover, with the 1 c, 2 c, 3 c, 10 c, and 35 c stamps. Auction records I kept some 25 years ago include two more similar covers, offered in German auctions with high reserves. In addition to the use of stamps and stationery not sold at the Ministerial Post Office, these are probably not correctly paid. Many covers prove that mail from the Ministerial Post Office to France was charged only the French domestic rate: 40 centimes for a 20-gram registered letter. I believe all mail on 30.7.1917 to these Engineers was philatelically inspired.

Још једно коришћење: масовни коверат од 15 сантима
Another Usage: the 15 Centimes Stamped Envelope

Листингу на коме је наведена дописница могу да додам нову ставку: употребу масовног коверта од 15 сантима (Michel #U24B). Мој примерак је 21.9.918. извесни D.V. Simitch упутио M. Rudaux-у у Париз. То је једини француски коверат са уштампаном марком који сам видео употребљен у Министарској поштанској станици. Купио сам га 1991. на једној француској продаји путем поште, на којој није био описан као целина.

To the listing of the postcard, I can add a new listing for usage of the 15 c stamped envelope (Michel #U24B). My example was used by D.V. Simitch to M. Rudaux in Paris on 21.9.918. This is the only French stamped envelope I have seen used at the Ministerial Post Office. I purchased it in 1991 in a French mail sale, where it was not described as postal stationery.

Сл. 4: Француски масовни коверат од 15 с. употребљен у Министарској поштанској станици
Fig. 4: French 15 c stamped envelope used at Ministerial Post Office

За разлику од дописница, треба запазити да овај коверат од 15 с. није употребљен 30.7.1917. већ 21.9.1918. и да се не чини да је део неке масовне пошиљке. Најранији случај употребе увезених марака малих номинала у Министарској поштанској станици који поседујем је 24.9.1918, а филателистички марифетлуци на тој пошти су бујни 29.9.1918. Стога верујем да је Д. В. Симић стигао на Крф из Француске и употребио коверат који је тамо купио. Као своју адресу он наводи "Postes Serbes, Corfu", што сугерише да је очекивао да ће на Крфу остати довољно дуго да ту прими одговор. Нисам убеђен да адреса

In contrast to the postal cards, note that this 15 c stamped envelope was not used on 30.7.917 but on 21.9.918 and does not appear to be part of a mass mailing. The first example I have of the use of imported low denomination stamps at the Ministerial Post Office is dated 24.9.918 and philatelic shenanigans were rife there on 29.9.918. Therefore I believe D.V. Simitch came to Corfu from France, and used an envelope he had purchased in France. He gives a return address of "Postes Serbes, Corfu", which suggests to me that he expected to remain at Corfu long enough to receive a reply

значи да је био део поштанског особља. За сада сматрам да је коришћење овог коверта било легитимна нефилателистичка употреба. То мишљење може се променити у случају да се на тржишту појави још Симићеве поште одаслате истог дана.

Не верујем да је било која француска целина продавана на Крфу или у војним поштама на Солунском фронту. Највероватније су ову француску целину донели са собом српски војници на путу из Француске за Солун или своју домовину, преко Крфа. Како било, предметна целина доказује да је српска Министарска поштанска станица прихватала сву пошту са залепљеним или уштампаним француским поштанским маркама, без обзира да ли их је она продавала или не. Према Вуковићу, српске поштанске власти су у више наврата саветовале српским војницима и цивилима да или поштарину плате у српским поштама или да марке и целине купе у француској Tresor et Postes.

there. I am not convinced that it meant he was part of the post office staff. I currently consider this to be a legitimate non-philatelic usage: an opinion which could change if additional mail from Simitch on this date appears on the market.

I do not believe any French postal stationery was sold at Corfu or at the military offices on the Salonika Front. Most probably this French postal stationery was brought by Serbian military that mailed them from Corfu on their way from France to Salonika or their home land via Corfu. However, this stationery proves that the Serbian Ministerial Post Office accepted all mail with affixed or imprinted French postage stamps, regardless of whether they sold them or not. Vukovic reports that Serbian authorities repeatedly advised Serbian military and civilians to either pay for their mail at Serbian post offices or buy stamps or postal stationery at the French Tresor et Postes.

Мотиви редовних марака дефинисани у Правилнику за 2016.
(Службени Гласник 99/2015 – 2. децембар 2015.)

Живојин Мишић

Радомир Путник

Милунка Савић

Михајло Пупин

Надежда Петровић

Питер Портфлит, проф. др Милан Радовановић

БРИТАНСКА ВОЈНА ПОШТА У СРБИЈИ 1919 ГОДИНЕ [2]

ПРЕПИСКА ХАРИ ДАНА

Један од аутора овог текста је случајношћу могао да види део збирке разгледница које је упућивао извесни Хари Дан супрузи и синовима у Линконшајр.

Сл.6а Адресна страна разгледнице Београда упућена од стране Х.Дана двапута жигосана (23 и 24 маја 1919 године) са APO L16, на којој се налази и цензурни жиг типа CM7 бр.510.

Сл.6б Предња страна разгледнице са слике 6а. (''Ресторација и трамвајска станица у Топчидеру'')

Из текста следи да се део преписке односи на уобичајене ствари: пријем поште, време и стање здравља. Такође, могло се закључити да он доста ствари зна о пошти и отпреми и пријему поште што указује да је вероватно припадао поштанском особљу. Од 12.априла 1919 па до 31.децембра исте године у овој преписци се види да су разгледнице упућиване из Тинеа, одн. да је наведени премештен у Италију. Прву разгледницу Београда послао је 20.маја 1919 године. Из текста следи да је односио пошту јединицама Краљевске морнарице на Дунаву: ''..киша пада данас па сам овог јутра имао мокар пут до Дунава...''.

Сл.7а Разгледница Београда коју је Х.Дан упутио преко српске поште.

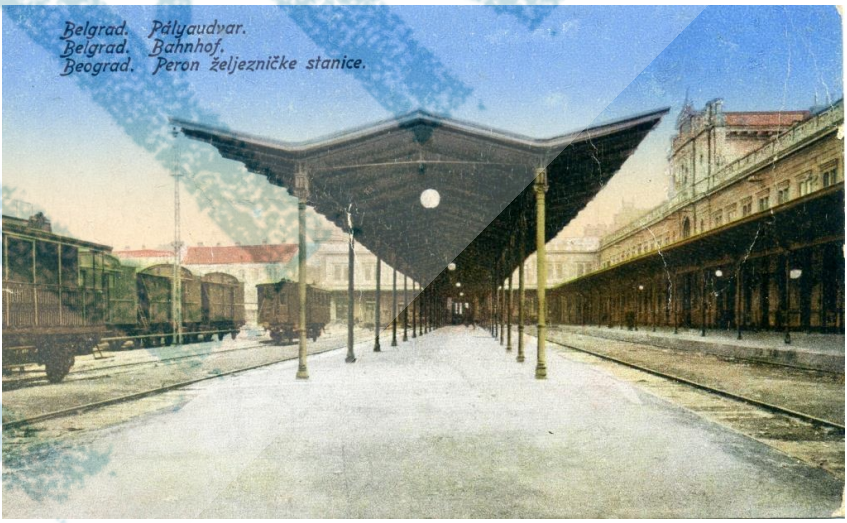

Сл.7б ''Железничка станица у Београду''

Поред низа његових запажања о пошти како енглеској, тако и српској (није примио пошту, дуго путовање поште и сл.) нема других података значајних за овај рад. Такође, пошта из Италије се не уклапа у овај рад па није ни обрађивана.

ВРЕМЕ ПУТОВАЊА ПОШТЕ

Како је супруга Х.Дана писала датум на картама када је коју карту примила, могло се израчунати и време за које је пошта путовала из Србије за велику Британију, као следи:

- Београд (преко Л16) за Велику Британију рачунато на бази 13 карата – 6,3 дана,
- Београд (преко српске поште) за Велику Британију – 7 дана.

КРАЉЕВСКА МОРНАРИЦА У СРБИЈИ 1919 ГОДИНЕ

У потписаном примирју са Аустро-Угарском налазе се и одреднице о преузимању аустро-угарских ратних бродова од стране Савезника и на Јадранском мору и на Дунаву.

У том циљу образоване су две комисије које су ово требале да реализују:

- IANCC (Inter Allied Naval commission of Control of Austria) – Међусавезничка морнаричка комисија за контролу Аустрије, и
- NACDEV (Naval Allied Commission for the disposal of ex-Ennemy Vessels) – Савезничка морнаричка мисија за расподелу бивших непријатељских пловила.

Британска Дунавска флотила имала је задатак да разоружа Царску и Краљевску дунавску флотилу ((Kaiseliche und Koenigliche Donauflotille) Аустро-Угарске на Дунаву. Савезничка морнаричка мисија за расподелу бивших непријатељских пловила имала је задатак да све ратне бродове Аустро-Угарске сакупи у Новом Саду и да их онда преда у руке земаља дуж Дунава. 8.децембра 1918 капетан Ц.В. Осборн , командант Британске дунавске флотиле, у име Савезника разоружао је и преузео пет монитора и и два патролна чамца. Ова пловила су са енглеском посадом били стационирани у Београду и од стране капетана В. Хагарда предати Србима. Треба додати да су 13.новембра 1919 године сви бродови који су били у поседу Мађара преузети од стране Енглеза. За ове бродове коришћене су следеће луке: у Србији – Београд и Нови Сад, у Мађарској – Обуда и Баја.

Сл. 8 Заробљени аустријски монитори у Смедереву
(Поповић А., Ратни албум, 1924)

Расподела заробљених бродова аустроугарске флоте (не узимајући у обзир патролна пловила) извршена је како следи:

монитор ''Bosna'' – Србији,
монитор ''Sava'' – Румунији,
монитор ''Enns'' – Србији,
монитор ''Temes'' – Румунији,
монитор ''Koros'' – Србији, и
монитор ''Bodrog'' - Србији

На једном од ових бродова, заробљених од стране Савезника, провео је одређено вреeме и заробљени немачки фелдмаршал Макензен извесно време – Сл.9.

Сл.9 У првом плану заробљени фелдмаршал Макензен, ''освајач Београда'', како су га називали у Немачкој, под стражом на броду близу Београда. (ratnialbum.cp.pdf)

Као што је познато, маршал Макензен је са целокупном његовом армијом и штабом заробљен у Темишвару. Армија је разоружана и пуштена да иде у Немачку, јер опустошена и опљачкана Србије није могла да исхрани толику армију. Макензен је са штабом заробљен и као заробљеник провео три месеца у Бечеју, затим три месеца у Ковину на обали Дунава код Смедерева где је 1915 године пробио српски фронт. Потом је упућен у Солун на расположење Франше Д'Епереу, главном команданту Солунског фронта.

Краљевска морнарица није имала испоставе војних пошта на својим бродовима и била је слана директно за Лондон. Једино што су поштански објекти добијали био је двореди жиг са текстом ''Received from H.M.Ship / no charge to be raised''. То је био и један од отежаних разлога да се идентификује одакле је поштански објекат упућен. Ипак је познат један од ових поштанских објеката из Новог Сада.

Сл.10а Краљевска морнарица у Новом Саду

Сл.10б Адресна страна претходне разгледнице из Новог Сада. На карти се налази већ поменути жиг – ''Received from H.M.Ship / no charge to be raised'' и долазни поштански жиг Лондона (14.јануар 1920 године).

ЗАКЉУЧАК

При крају Великог рата за припаднике енглеских војних снага постојале су одговарајуће војне поште. После затварања војне поште FPO (Field Post Office) W2 у Београду успостављена је и отворена војна пошта APO (Army Post Office) L16. Поред сувоземних енглеских војних снага у периоду од 1918 до 1925 у Србији су биле активне и војне јединице морнарице, чија је пошта ишла директно за Лондон, али и преко APO L16.

ЛИТЕРАТУРА:

1.Daniel F.W. : The Field Censor Systems of The Armies of the British Empire 1914-1918 Unit Allocations, 1984.

2.Fryer, Charles E.J. : The Royal Navy on the Danube, ISBN 0-88033-129-1, 1988

3.Gilbert, J.F. : The Postmarks of Fiume 1809-1945, Fil-Italia Handbooks , 2007.

4.Gould, DR. M.H.: British Naval Post & Censor Marks of the First World War, published by the Postal History 2000 on behalf of The Forces Postal History Society.

5.Kemp, Paul J. : Deie royal Navy auf der Donau 1918-1925, H Weishaupt Verlag. Graz,ISBN 3-900310-42-4, 1988py

6.Kennedy, Allistair; Crabb, George: The Postal History of the British Army in World War 1 before and after 1903-1929, 1977.

7.Poortvliet, Peter: Een Brits veldpostkantoor in Rotterdam 1919, in de Postzak Nr 207 december 2009

8.Radovanovic, Milan: Nemi Svedoci, ISBN 978-86-917031-0-3,Beograd 2013.

9.Radovanovic, Milan en Peter Fokko Poortvliet: The British Naval Mission in Serbia 1914-1915 in The London Philatelist Vol 122 december 2013 number 1411 page 388-391.

10.Radovanovic, Milan en Peter Fokko Poortvliet: Allies in the defence of Belgrade (and Serbia) from the river side : in Flilastilisticki Glasnik, december 2013 Nr 5 page 23-28,

11.Raynor, P.E. : A Reference list of British Army Postmarks used in the Great War, Tingewick Rectory Bukingham, 1920, reprint Kinnersley Hereford 1967

12.Pawlik, George; Christ, Heinz en Herbert Winkler: Die K.u.K. Donauflotte 1870-1918, H Weishaupt Verlag Graz, 2 Auflage 1997.

13.Proud, E.B. : History of British Army Postal Service Vol II 1903-1927, Proud- Bailey Co Ltd.

14.Slingsby, John : The Postal History of the Army of the Black Sea 1918-1923, Stuart Rossiter Trust Fund, 2004.

15.Whitney, Dr. J.T. Collect British Postmarks. Sixth edition, published by British Post Mark Society, ISBN 0 900214 05 8 1993.

16. Popović A., Ratni album, Beograd, 1924

НОТОС 2015

У Атини је од 12. до 15. новембра одржана међународна филателистичка изложба НОТОС 2015, под окриљем ФЕПА. Резултати такмичења су:

- Grand Prix de la Classe des Champions : Chauvet, Michele (France): Hermes, 1ere emission de Grece sur le courrier international 1861-1882
- Grand Prix International: Morani, Vittorio (Italy): Tuscany
- Grand Prix National: Karagiannidis, Anestis (Canada): Small Hermes Heads of Greece 1886-1901.

Српски представници су забележили запажене резултате, приказане у следећеој табели.

ИЗЛАГАЧ	ИЗЛ. КЛАСА	ВИТРИНА	ПОЕНА	МЕДАЉА	НАЗИВ ИЗЛОШКА
Боричић Александар	PH	5	90	Златна	Serbia and Montenegro in Balkan wars 1912-1913
Тангл Иван	PH	1	88		Petrovarad in prestamp philately period 1771-1850
Боричић Александар	PH	5	85	Вел. позлаћена	Partisan correspondence of Yugoslavia 1943-1945
Боричић Александар	PH	5	85	Вел. позаћена	The occupation of Montenegro in WW II
Крстић Александар	PH	5	85	Вел. позаћена	Serbian army on Greek territory in WW I
Боричић Александар	PH	5	82	Позлаћена	The occupation of Montenegro in WW I
Влајнић Борис	TR	1	80		The first definitive issue of the Kingdom of SHS 1921
Радовановић Милан	PH	1	80		Serbian telegraphic mail during the WW I
Радовановић Милан	L1		80	Позлаћена	Allies and Serbs during Great War (1914-1915) – Silent witnesses
Тадић Ђорђе	TP	5	70	Сребрна	Summer Olympic Games 1896-2012
Бараћ Горан	L3		67	Сребро-бронза	Collector
Рибарски Јан	TP	1	65		Faster than his shadow - Talicni Tom
Радановић Раденко	TR	1	60		Specialties on the stamps of Republika Srpska
Јанковић Милан	TR	1	60		The first edition of definitive stamps in the Federal Peoples Republic of Yugoslavia

ГОДИНА ЈУБИЛЕЈА ВОЈНЕ ПОШТАНСКЕ СЛУЖБЕ У СРБИЈИ 1876 – 1916 – 2016

Наредне, 2016. године навршиће се 140 година од како је, истога дана када је објављен рат Турској, кнез Милан М. Обреновић IV потписао Опредељења о уређењу војних пошта која ће силу закона имати.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божјој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ

На предлог Нашег министарског савета,
На основу члана 56. устава,
Наредили смо и наређујемо: следећа опредељења *„о уређењу војених пошта“*, што ће силу закона имати.

Члан 1.

Војене поште установљавају се за потребу мобилизовања и оперирајуће војске, као и њених делова у службеним односима, док ова саобраћајна потреба траје.

Исте поште служе и за приватне односе у границама даљих наређења.

Чл. 2.

Војене поште стајаће у свези са сталним поштама, средством поштанџијона и поштоноша војених.

Чл. 3.

За писмен приватан саобраћај између војника и војених као и невојених лица на војеним поло-

Мада су имала само деветнаест кратких чланова, Опредељења из 1876. поставила су све основне принципе на којима се темељио рад српских војних пошта и војне цензуре, све до њиховог гашења 1921. Утврђени су разлози успостављања система војно – поштанског саобраћаја, врсте, састав и начин рада војних пошта и њиховог ослањања на постојећу цивилну мрежу пошта и дефинисани основни принципи рада војне поштанске цензуре.

Систем коме су темељи положени 1876. развијао се и усавршавао у потоњим ратовима све док се у зиму 1915, под снажним ударима далеко надмоћнијег противника и без обећане савезничке помоћи, није распао у беспућима Албаније.

Али непуна два месеца касније, пре тачно сто година, 10 (23). фебруара 1916, васкрсла је у изгнанству, на Крфу и Солунском фронту. Предано радећи под изузетно тешким условима, често и без најосновнијих средстава, у великој финансијској оскудици, без могућности ослањања на цивилну поштанску мрежу у залеђу, Поштанско одељење Врховне команде и анонимни војни поштари изградили су систем који је беспрекорно функционисао и достигао онај ниво организације и ефикасности какав није имао ни за време Балканских ратова.

Поводом ова два значајна јубилеја, а у част оним безименим прегаоцима чија имена нису ушла у историју, Филателистички гласник ће фебруара објавити књигу Српски војно – поштански систем у изгнанству 1916 – 1918 / Serbian military postal system in exile 1916 – 1918.

Књига је написана на основу око 950 сачуваних службених докумената ПТ Одељења Врховне комаде и Главне војне поште из Војноисторијског института у Београду, који раније нису објављивани, као и на основу увида у неколико хиљада карата, писама и других поштанских објеката из неколико највећих и истраживачки најквалитетнијих збирки.

Први део књиге обрађује историјат, развој и опрему српских војних пошта и поштанских цензура у изгнанству, њихов борбени распоред и линије комуникација, поштанске мапе, шеме и табеле. У другом делу књига се бави детаљно и систематски обрађеним филателистичким последицама васкрснућа српских војних пошта 1916 – 1918 уз исцрпне илустрације.

Иван Тангл

ЈУБИЛЕЈ ИЗДАЊА 50 ГОДИНА „CEPT" КРОЗ СУДБИНУ БЛОКА 13В

Филателисти и читаоци ће се без сумње сетити великог пројекта „50 година марака Европа" од пре тачно једне деценије, који је обухватио преко 50 (наводно 55-56) европских и ваневропских (?!) земаља. Побуда да се пола века „CEPT" издања обележи испоставила се као брилијантна идеја –за организаторе и њихове помагаче, наравно. За оне друге, који нису уложили (своја или државна) средства у јединствену прилику да профитирају, ипак кратко подсећање.

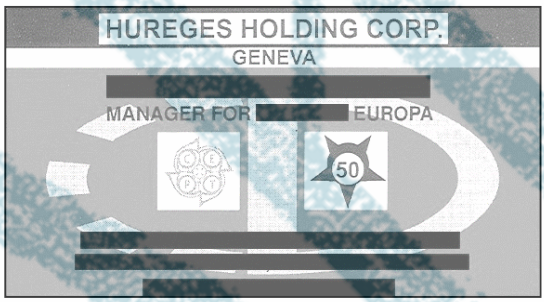

Већ при крају 2004. г. растрчали су се агенти фирме Hureges Corp. регистроване у Торонту (јуна 2004. г.) и Женеви по многим европским земљама нудећи поштанским управама и директорима невероватно добар посао у виду склапања уговора за издање какво до тада није виђено! Обећавани су албуми 'свих земаља' са лепезом понуде редовних и посебних издања, незупчаних и у лимитираним тиражима. Кључ успеха био је огромни рабат, далеко виши од 50% као и штампање одговарајућег броја паралелног незупчаног тиража који ће послужити као депоновани колатерал за обрт капитала улагача. И успело је преко сваке мере, све у складу с надолазећом СЕК.

„Велике филателије" земаља оснивача „CEPT" и саме ЕУ у овом бизнису не учествују, али зато су земље тзв. Западног Балкана, које нас посебно занимају, склапале уговоре на типично 500.000 примерака за Компанију, али с различитим бројем марака; (негде 1-2, а оне предусретљиве" на чак 8 марака + 2 блока, као нпр. ЗЈПТТ). Како се радило о милионском номиналном износу тако су се и поштанске управе на различите начине штитиле од злоупотребе и могућности да би се багателно јефтине марке на илегалан начин могле вратити у (дотичну) земљу и наћи у поштанском промету. (Колико ми је познато – то се није нигде догодило).

За реалне поштанско-филателистичке потребе придодат је посебан тираж (5 – 30 хиљада) у зупчаним (нумерисаним) и незупчаним (како где) табацима, табачићима и блоковима. Ови други – ако и нису били нумерисани, реализовани су са различитом бојом оквира и/или позадине марака. Довде –све би било у реду.

(Под овим 'у реду' не подразумевам количине које су на нелегалан начин изашле из штампарије једне балканске престонице. То је већ поље криминала).

***

Тако се и „Пошта Српске", као један од три легална поштанска оператера Републике Босне и Херцеговине, прикључила овом пројекту.

Емитована је 30.08.2005. г. серија марака са 4 мотива идентичних дуалних номинала 1,95 (КМ)/ 1 € у зупчаним табачићима (8 марака + вињета) број 339А - 342А и у блоку 13А, у идентичном тиражу по 30.000 примерака. Каталог Михел региструје и незупчан блок са различитим маркама број 339В-342В али вреднује их само у форми блока 13В.

„Каталог поштанских марака Републике Српске 1992-2007." издат у Бања Луци има међутим другачији резон: марке из табачића означава као (к.б.) 339-342, марке из блока број 13 су означене са (к.б.) 339А-342А (?) (мада, издвојене ни по чему се не могу разликовати једне од других), док марке 339В-342В и блок 13В неправилно изоставља. Како год, ово је деценију коегзистирало до 2014. г., када је (чује се, на побуду неформалног/-их сарадника) одговорни уредник каталога (99. по реду) Михел ЕК 3 искључио бл. 13В укинувши дотадашњу котацију уз смешан коментар како „дотичне марке нису биле у поштанском саобраћају"! Па забога, дабоме да нису !! Где то уопште марка исечена из незупчаног табака (легално) доспева на шалтер и у поштански саобраћај?

Добро па шта, рећи ћете, ни први ни последњи пут да издавач каталога промени став. Његово је право! Ова 'екскомуникација' се и није претерано одразила на невелику трговину овим ретким блоком, како би и остало да већ у наредном (јубиларном 100.) Михел ЕК3 каталогу, није поново осванув блок 13В али сада са повећаном ценом од 80 € !

Поновна ревизија става, неуобичајена за најпознатији светски каталог, наводи на размишљање. Потражио сам додатне информације, сетивши се усменог и писменог хвалисања од лане, како је „исправљена велика неправда" избацивањем блока 13В, а на основу „званичне информације" да је ово издање штампано „за само једног купца"! Има ли ово двосмислено „тумачење" на уму баш купца - компанију "Hureges", или можда труст акционара (из Ш.) иза ње, или неког трећег, остаје нејасно. Једно објашњење, чуло се, би наводно било да је извесна интересна група којој је 'измакла' већа количина блокова заостала у сефовима Поште Српске (и касније у време кризе продата на тржишту), смишљено пласирала лаковерном уреднику овакву „мину". С друге стране стоје мишљења да је вест потурио баш купац, оправдано очекујући већу цену кад се блок „рехабилитује". Некакву шпекулацију је тешко доказати, па је боље усмерити се на вероватан разлог 'рехабилитације и легализације' и то потпуно оправдане!

Како да то знамо?

Па просто, увидом у евиденцију марака WNS (World Numbering System) који су Светска поштанска унија (УПУ) и Светска асоцијација за развој филателије (WADP) заједнички установили 01.01.2002. и где се (мање или више редовно) евидентирају сва званична издања свих чланица УПУ. Погледао сам тамо и установио да је ЈП за поштански саобраћај Р. Српске евидентирало при УПУ не четири, већ 8 (осам !) марака са сукцесивним ознакама ХН016.05 – ХН023.05!

Следи (прилагођени) приказ марака са њиховог интернет сајта:

Subject : 50 Years since the first edition o f EUROPA 1956-2006
Country / Post B & H - Republic of Srpska
Date of Issue August 30, 2005

ХН016.05

National Park Perucica

ХН017.05

Holiday in Republic of Srpska (Rafting)

ХН018.05

Old Bridge in Mostar

ХН019.05

Bridge on Drina

ХН020.05

National Park Perucica

ХН021.05

Holiday in Republic of Srpska (Rafting)

ХН022.05

Old Bridge in Mostar

ХН023.05

Bridge on Drina

Сваки мотив се, видимо, јавља на 2 марке, са белим оквиром (зупчана) и зеленим оквиром (незупчана). Такође су и блокови овог издања евидентирани и то:

Блок 13А: http://www.wnsstamps.post/stamps/2005/XH/XH019MS.05.jpg
Блок 13В: http://www.wnsstamps.post/stamps/2005/XH/XH023MS.05.jpg

Заинтересовани их могу видети на наведеним *web* адресама и уверити се да марке XH020.05 – 023.05 изведене у облику блока (MC) нама знаног као блок број 13B за Светски поштански савез јесу легалне! Чини се логичним да је и редакција Михела учинила исто, проверила ситуацију при WNS и уверила се у аутентичност издања. (Узгред је и уредник могао проверити своје „добронамерне" помагаче).

Какво год било објашњење, сада је мало важно. Још је мање важна могућа реакција 'исправљача неправди и завера злог Запада'. Међутим, као последица оваквог расплета судбине блока 13B намеће се неопходна допуна колекције сваког сакупљача филателије Републике Српске, која је сада, без овог издања некомплетна, али и Каталога поштанских марака Р. Српске, наравно, кад га буде у неком новом издању.

***

Блок број 13A[B] Блок број 13B

На крају, да ни борци против неподопштина у филателији не буду ускраћени, указујем на постојање још једног незупчаног блока, што је у ствари недовршен тј. неперфориран блок број 13A, који за ову прилику означавам са блок број 13A[B] и он се како видимо, драстично разликује од легално емитованог блока блок број 13B.

Састанци филателиста у Београду,
улица Светог Саве 16-18/II
недељом од 9 до 14 часова

Проф. др Милан Радовановић, Слободан Соколовић

СРПСКА ПОШТА СА МАЛТЕ

Српска пошта са Малте је практично непозната у српској поштанској историји. До сада једини познати примерак своди се на телеграм, који је упућен из Солуна Српском краљевском конзулату на Малти. Телеграм је потписан од стране конзула Р. Винтровића и дат је на Сл.1.Један од аутора овог текста је случајношћу могао да види део збирке разгледница које је упућивао извесни Хари Дан супрузи и синовима у Линконшајр.

Сл.1 ''The Eastern Telegraph Co., Ltd'', малтешки образац пријемног телеграма упућен 26.07.1917 године Српском конзулату на Малти са овалним жигом где се у прстену жига налази текст ''The Eastern Telegraph Co., Limited'', а у средини жига RSANON OFFIQUE / 28 JUL.1917 /MALTA''''. Сам текст телеграма односи се на долазак одређених врста коже (шифра ?) бродом Атина у 19,15 h на Малту итд.

Разлог за објављивање овог чланка ипак односи се на новонађена три писма упућена са Малте за Бизерту, Тунис. Ова писма биће дата у наставку текста.

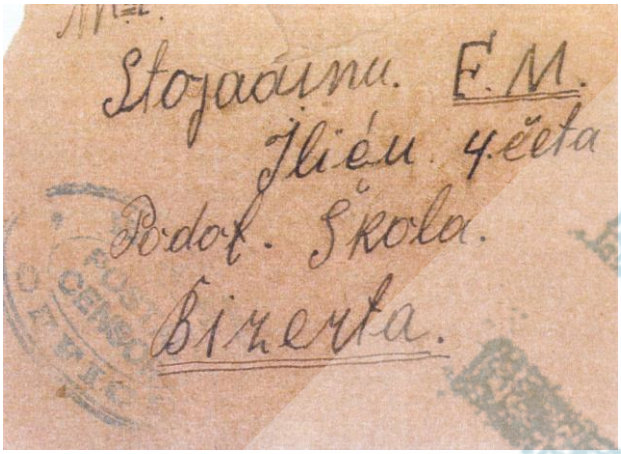

Сл. 2 Предња страна писма упућеног са Малте за Подофицирску школу у Бизерту. На писму нема поштанског жига места на Малти из кога је послато, али се налази овални енглески цензурни жиг, са кога се може прочитати: у средини жига – ''POST CENSOR'', а у прстену видљиво само – '' OFFICE''.

Сл. 3 Полеђина писма са Сл.2 упућеног са Малте за Подофицирску школу у Бизерту . са налепницом енглеског цензора бр.4304 и уобичајеним текстом ''OPENED BY / CENSOR''

Сл.4 Предња страна писма упућеног са Малте за Подофицирску школу у Бизерту. На писму нема цензурног жига, али има места на Малти из кога је послато: поштански жиг Валете, Малта са датумом 11.08.1918.

Сл.5 Предња страна комерцијалног писма (прецртан назив фирме) упућеног са Малте за Подофицирску школу у Бизерту. На писму нема цензурног жига, већ се налази само поштански жиг Валете, Малта са нечитљивим датумом.

Даљим разматрањем ових писама у циљу утврђивања њиховог порекла могло се утврдити:

- да су сва писма упућена била за Подофицирску школу у Бизерти,
- да су сва писма била насловљена на једног човека: Стојадина Илића,

што је било недовољно за даљу анализу, али ипак нека основа за њу.

Срећна околност је да су у омотима писама приказаних на сликама 2 и 5 био сачуван и њихов садржај – текст писама.

Не узимајући у обзир уобичајене изразе за то ратно време, типа '' добро сам'' и сл. из текста писма са Сл.2 могу се за даљу анализу извући делови, како следи:

- Место и датум: Валета, 29.ВИИ.1918
- ''Ево нас на Малти добро је! Сврађао сам код И.Гојковића добро је! Сад сам у касарни код Енглеза, за које ћемо време бити овде незнасе!''.
- ''остао сам без икакве стварчице. Надам се данас да ћемо од Енглеза тражити све ново.''

Још више података за даљу анализу могло се извући из текста писма приказаног на Сл. 5. Цео текст овог писма биће бити у наставку:

Место и датум: Валета, 28.VII 1918

''Драги Стојадине,

Стигосмо на острво Малту здраво. Како смо прошли у путу немогуће ми је да вам јавим, само знајте да смо ступили у нов живот , сви питомци, сем Тајсића, који се прикључио поручнику Тројану. О даљем кретању писаћемо ако је то могуће.

Примите другарски поздрав од свију другова који су преживели догађај до животног сећања.

Ваш др(уг), Сава Маринковић''

Без превелике употребе маште повезивањем ова два текста са претходним могло се закључити да су ови српски ратници преживели веома тешке тренутке, узимајући само неколико детаља текста у обзир: : ''остао сам без икакве стварчице'', '' ступили у нов живот'', '' преживели догађај до животног сећања'' – односно да су, вероватно, сви били питомци Подофицирске школе (узимајући у обзир да су сва три писма била упућена истој) на путу из Бизерте за Солун.

Детаљнијом претрагом постојећих историјских података из тог периода - догађања на Медитерану током 1918 године, утврђено је да су:

1. Питомци бизертске класе са још неким резервним јединицама укрцани 26.јула 1918 на француски брод Полинезија који је био торпедован недалеко од Малте, али је највећи број новопроизведених питомаца био спашен. (Српска војска у Бизерти, www.istorijskabiblioteka.com).

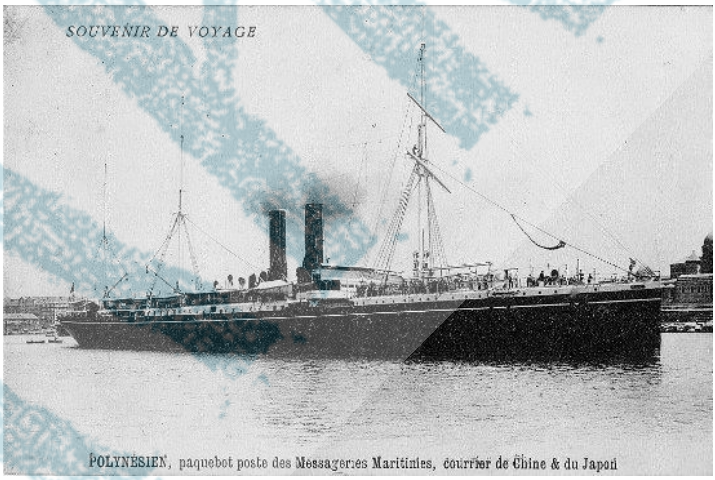

Сл. 6 Француски брод ''Полинезија'' на коме су били питомци Подофицирске школе из Бизерте (''Collection Philippe Ramona'')

2. Француски брод ''Полинезија'' носивости 6.373 тона, снаге 7.500 КС на путу из Бизерте за Солун торпедован је на око 10 км од луке у Ла Валети

од стране подморнице УЦ 22 са капетаном Еберхарт Вајхолдом (Еберхард Њеицхолд) при чему је изгубило живот 11 чланова посаде и 6 путника. (њњњ.мессагериес-маритимес.орг/хист.хтм).

Сл. 7 Милунка Савић

У даљој претрази право изненађење је било када је утврђено да је на истом броду била и Милунка Савић (Сл.7), која је дала детаљан опис овог догађаја:

''Дође и тај час - да кренемо поново на фронт. Укрцасмо се на лађу. Са мном су и питомци подофицирске школе. Још голобради, нису барут ни омирисали, али једва чекају да се ухвате у коштац с непријатељем. Кад су сазнали да сам била на Солунском бојишту - тражили су да им причам о свему што сам доживела. И ја сам причала неуморно и посматрала их: горели су од жеље да што пре стигну и лате се оружја...

Док је лађа мирно пловила, а ми причали - наједном смо осетили страховити удар. Бродска сирена је завијала страшно и мени се чинило да нестајемо у таласима, да брод тоне... Истрчали смо на палубу. Падали смо једни преко других. Брод се искривио. Више није било сумње - тонули смо...

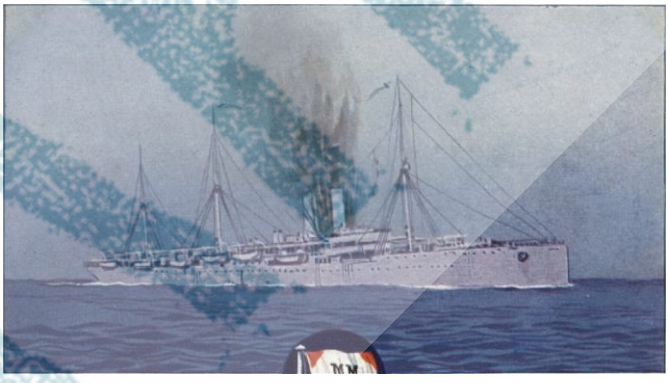

Сл. 8 Торпедовање брода Полинезије 10.августа 1918 године – акварел *S.Hook www.messageries-maritimes.org/hist.htm (''Collection Philippe Ramona'')*

Боже, мислила сам, зар је могуће да овако завршим у дубинама Средоземног мора, да будем храна рибама... Не, не, морам се извући, хоћу да живим, да се борим, хоћу на фронт... Вичем, али ме нико не чује, јер

војници ускачу у чамце и ишчезавају... Знам да ме је неко зграбио и убацио у чамац... Неки су скакали у море, пливали према невидљивој обали, нестајали...
Видела сам када је брод потонуо. Као да се море отворило и прогутало га... Никад нисам сазнала колико је војника настрадало, колико је оних младића жељних борбе, остало у дубинама мора. Смрт ме није хтела..."
Овим је ова српска пошта са Малте у потпуности дефинисана. Наравно, не треба наглашавати да је,као таква, веома, веома ретка , ако не и уникатна.
Причу о Подофицирској школи треба завршити са познатим подацима: у њој је вршена настава за неколико генерација питомаца из Скопске подофицирске школе, за ђаке и избеглице који су стасали за регрутацију. Последња генерација питомаца није послата за Солун, већ је требало да настави школовање по завршетку рата у Србији. Питомци 26.класе произведени су у чин поднаредника 15.маја 1917 године, након чега је следила још сложенија обука.

Наравно, треба рећи и неколико речи о Малти која је била и болница за рањенике и лука за британске бродове, затвор за заробљенике и кућа за избеглице. Зато је за време Великог рата и добила име ''Медицинска сестра Медитерана'' (‘’ Nurse of the Mediterranean’’’)
Литература

1. Анонимус, Српска војска у Бизерти (www.istorijskabiblioteka.com),
2. Анонимус, www.messageries-maritimes.org/hist.htm).
3. Ђурић А., Милункин српски непоклек, Жене-Солунци говоре (други део), Књижевне новине, Београд,1987

Примедба

Милунка Савић је српска хероина из Великог рата, и носилац је највиших одликовања: два ордена Карађорђеве звезде с мачевима, златне и сребрне Медаље за храброст „Милош Обилић", Споменице рата 1913, Албанске споменице, Споменице рата за ослобођење и уједињење од 1914. до 1918, два ордена француске Легије части, британског одликовања, руског Крста Светог Ђорђа Победоносца. Једина је жена на свету која је одликована француским орденом - Ратним крстом са златном палмом.(Вечерње новости)

Војислав Беговић

ПРЕПИСКА РАТНИХ ЗАРОБЉЕНИКА И ИНТЕРНИРАНИХ ЛИЦА ИЗ СРБИЈЕ, ПОСРЕДСТВОМ МЕЂУНАРОДНОГ КОМИТЕТА ЦРВЕНОГ КРСТА [10]

Интернирање српских цивила и заробљеника у аустроугарске логоре током Првог светског рата спровођено је у три фазе.[1] Прва, која је трајала у периоду јул–децембар 1914. године, друга, која је трајала у периоду октобар–децембар 1915. године, током и након завршетка велике непријатељске офанзиве, и трећа, последња фаза, коју су спроводиле аустроугарске окупационе власти у својој окупационој зони од 1916–1918. године.

Сл. 1

Првој фази интернирања српских цивила и заробљеника у аустроугарске логоре припада дописна карта (на слици 1), са печатом "SOCIÉTÉ SERBES de la CROIX ROUGE" у заглављу. Употребљена као

1 Ненад М. Лукић, Београђани у аустроугарским логорима 1914, Годишњак града Београда
Књ. LX, 2013.

образац, прослеђена је преко Мађарског друштва Црвеног крста заточеном српском поданку у логору Болдогасоњ. Жиг цензуре заробљеничке преписке Друштва Црвеног крста у Аустрији и Угарској ("*GESELLSHAFTEN VOM ROTEN KREUZE IN ÖSTERREICH UND IN UNGARN / Z E N S."). Жиг војне команде у Петроварадину у којој је означено место заточења Болдогасоњ.

Према Вемићу[2], логор Болдогасоњ формиран је у фебруару 1915. године. Карта је писана 16. 9. 1914. гододине (в. сл. 2). Може се закључити, да је заробљеник време од заробљавања (свакако пре 16. 9. 1914.) до доласка у логор Болдогасоњ провео у логору Петроварадин. Датум формирања логора Болдогасоњ, према наведеном извору, указује на најранији датум када је интернирани могао бити у Болдогасоњу и када је била могућа промена места у адреси интернираног лица (извршена у Петроварадину). Ако се узме у обзир и датум писања карте (Приштина, 16-IX-914. год.) добијамо приближну слику о времену које је било потребно да карта стигне до примаоца.

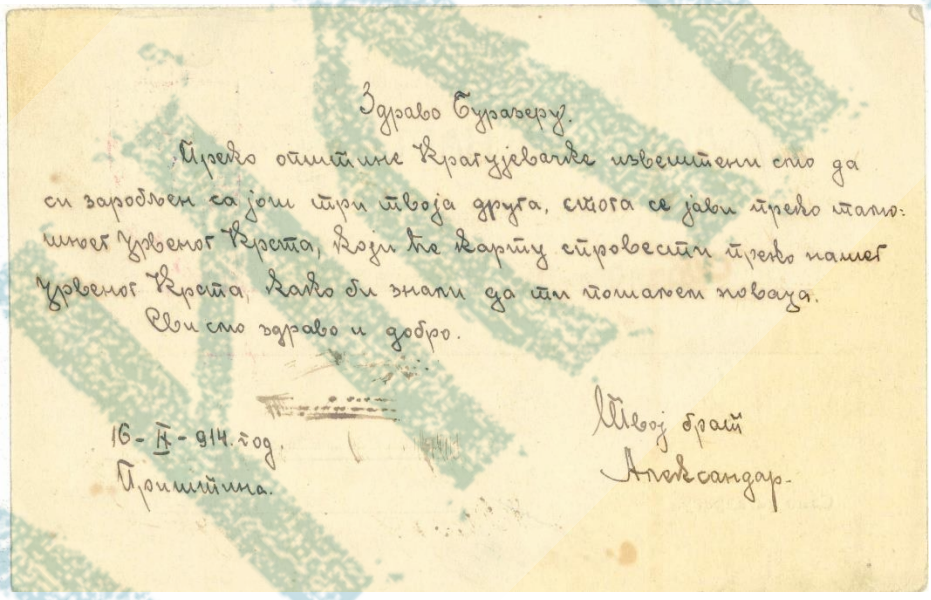

Сл. 2

Интернирани из Србије и Црне Горе затварани су у исте логоре, а смештани у одвојене бараке. Интернирани грађани из Црне Горе, након капитулације Црне Горе почетком 1916, нису сматрани ратним

2 Мирчета Вемић, Помор Срба ратних заробљеника и интернираних цивила у Аустроугарским логорима за време Првог светског рата 1914–1918., Географски институт „Јован Цвијић" САНУ.

заробљеницима, већ интернираним цивилима. Сличан статус имали су и Срби из Босне и Херцеговине и Хрватске, тадашњи поданици Аустроугарске[3].

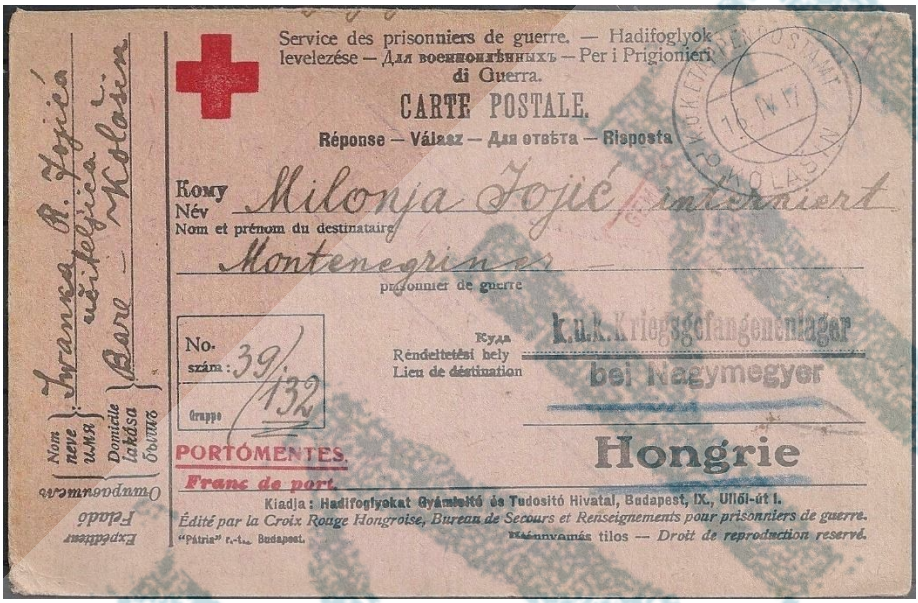

Сл. 3 1917 Дописна карта за одговор издања Мађарског Црвеног крста, одељка за обавештавање о ратним заробљеницима експедована из Колашина за логор ратних заробљеника код Нађмеђера

Fig 3 1917 The Hungarian Red Cross reply postcard, the section for the notification of prisoners of war sent from Kolasin to internment person in prisoner of war camp near Nagymagyer

Логораши у Нађмеђеру упућивани су на рад у каменоломе, руднике, фабрике, сечу шуме, на пољопривредна имања велепоседника и сл. Овај логор био је први подигнути матични логор за Србе у Аустроугарској. Формиран је у августу 1914, а престао да постоји октобра 1918. године. Налазио се на Дунавској ади, у близини некадашње угарске варошице Нађмеђер, данашњег словачког Чалова, поред железничке пруге између Комарног (30 км) и Братиславе (68 км).

У систему окупационе управе, како у ратном периоду 1914–1915. тако и после успоставе Војног генералног гувернмана Србије (ВГГ/С) 1916–1918. године, политика интернирања и установа логора сматрале су се као веома ефикасно средство за спровођење крајњих циљева Аустроугарске према српском народу уопште. Изолацији и интернацији били су подрвргнути и Срби који су живели уз Дрину и у

3 Исто.

Срему, а њихове куће су спаљиване или коришћене за аустругарске војне потребе. Њиховим интернирањем, Аустроугарска подвргава масовној изолацији сопствено становништво. Део популације који затвара више не сматра својим, иако су они то донедавно били.

У доступним изворима нисам нашао попис места интернирања Срба у Босни. Уништени или склоњени, свеједно, документи о страдањима Срба у Аустоугарским логорима у Босни, за потребе истраживања ове врсте, тешко су доступни или их уопште нема. Према Вуковићу "(...) Пошто су то били логори на подручју АУ за интерниране држављане АУ, није постојала њихова обавеза да податке достављају МКЦК, а Србија, с дуге стране, није имала никакво право да тражи податке о интернираним лицима који су држављани АУ, без обзира што су српске националности. Дакле, у ВИИ не постоји документација о њима, а вероватно ни у ЦК Србије."[4].

У приказу две дописне карте (сл. 3 и 4) задржаћу се на њиховом садржају као историјском извору. Извесну повезаност логора у Дервенти са логором у Добоју нашао сам у чланку о организацији гарнизона Аустроугарске копнене војске[5]. Та карика је пешадијски пук број 3 (I. Baon InfRgt 3) који у овом попису налазимо у Дервенти и Добоју, местима у којима су постојали логори за српске поданике. У августу 1915. године основан је војно-полицијски батаљон број 3. Локацију ове војне јединице повезујем са практичном потребом надзирања два логора међу собом удаљена четрдесетак километара.

Дописне карте о којима је реч није посредовао Међународни биро Црвеног крста или Српско Друштво Црвеног крста у Женеви. Прегледане су и цензурисане у бечком Централном евиденционом бироу (G.Z.N.B.).

редовна поштанска марка номиналне вредности 11 динара

У току новембра месеца 2015. појавила се редовна поштанска марка са мотивом који је први пут изашао 2009. године: колан са копчом! Овај мотив је штампан 2009, 2010, 2012 и 2013! Иако овај мотив сигурно није дефинисан у Правилнику министарства за ову, 2015. Годину, Пошта и РЈ Србијамарка користе и даље тај мотив. Овим поводом уредник Филателистичког гласника се директно обратио надлежном министарству, како би добили објашњење зашто нису искоришћени мотиви са ликом Војводе Мишића или Милунке Савић, који су уредно дефинисани Правилником.

Да ли је у питању немар или нека друга намера?

4 Цитат из приватне преписке аутора са М. Вуковићем, публицистом и истраживачем поштанске историје.

5 Види блог "Garnisonen der Landstreitkräfte Österreich-Ungarns"

Сл. 4 Дописна карта аустријског издања за Босну и Херцеговину експедована из Древенте (17.7.1916) за Београд. Цензура G.Z.N.B., забелешка цензора "Serbien" и параф. (збирка г. Душана Јакића)

Део дописне карте са адресом пошиљаоца

Адреса пошиљаоца: "Borisav Stanković / Internierten Lager Derventa / Ersatz Komanda"[6]. (sic.), отвара више питања на која није могуће дати одговоре све док је ова карта, у овом тренутку, једина позната упућена из овог логора.

Пошиљалац дописне карте, књижевник Борисав Станковић референт Министарства просвете, био је одређен да службено прати мошти краља Стефана Првовенчаног, које су покренуте са српском војском и преко Пећи, заједно са другим стварима однете у манастир Горњи Острог. Првих дана децембра 1915. одлази у Подгорицу, а затим на

6 У слободном преводу "Логор за интернирање Дервента / Оперативна команда"

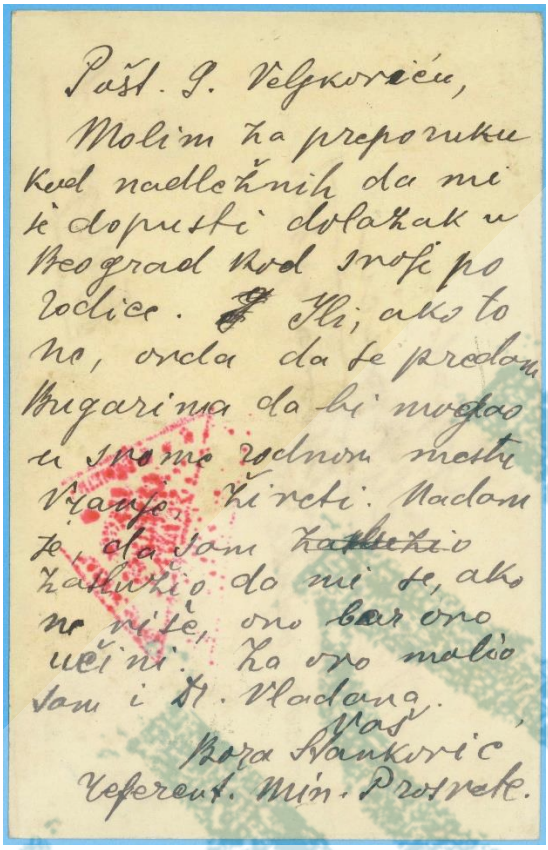

Сл. 4а Полеђина дописне карте коју је књижевник Борисав Станковић упутио из логора у Дервенти свом утицајном пријатељу у Београд

Fig. 4a The back side of postcards by author Borislav Stankovic sent from the camps in Derventa to his influential friend in Belgrade

Цетиње. После капитулације Црне Горе[7], пошао је преко Босне за Београд, али је на путу задржан у Дервенти. Захваљујући Кости Херману, некадашњем уреднику сарајевске „Наде", тада заменику шефа војног Гувернмана за Србију, Станковић је поштеђен интернације. Крајем јула 1916. вратио се у Београд.

Из обраћања писца председнику одбора Београдске општине Вељковићу види се да су услови живота у логору у Дервенти били такви, да моли да му се допусти долазак у Београд, а ако то није могуће „онда (бар) да се предам Бугарима да бих могао у своме родном месту Врање живети". (...)

7 Потписана на Цетињу 12/25. јануара 1916.

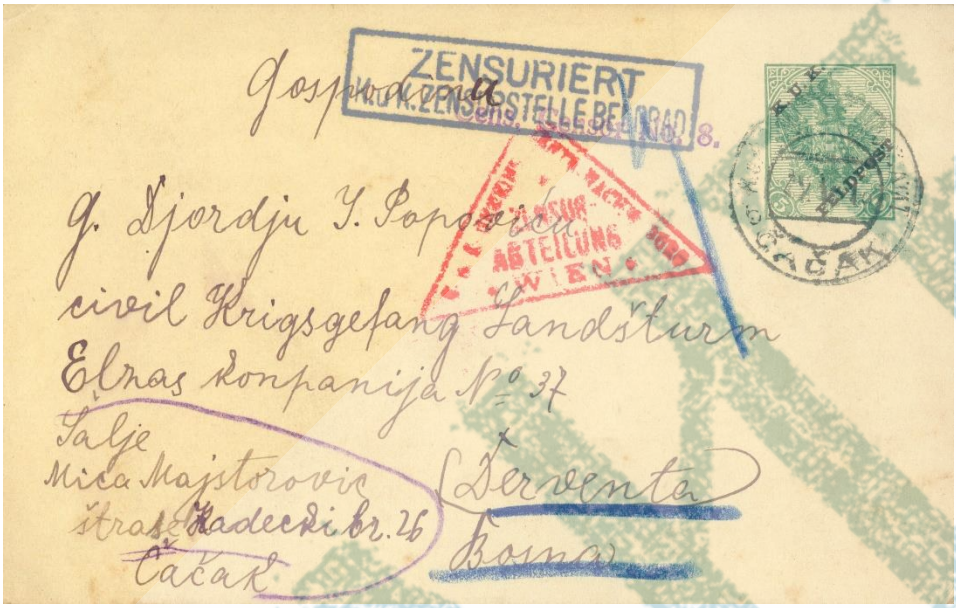

Сл. 5

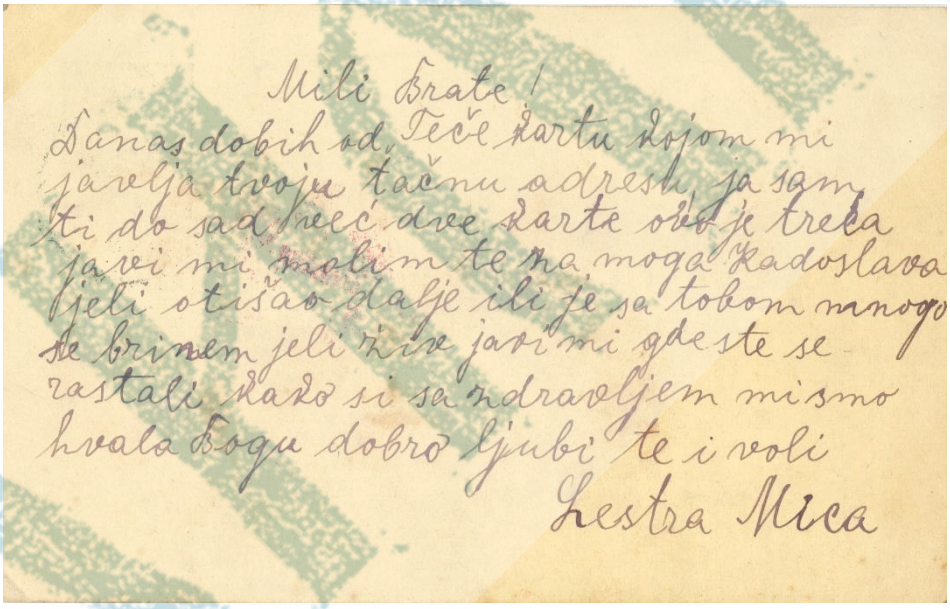

Сл. 5а

Дописна карта аустроугарске војне поште од 5 хелера, са претиском "K.U.K. FELDPOST" (сл. 5, и 5а), послата је из Чачка цивилном заробљенику интернираном у резервну (позадинску) јединицу, у Дервенти. Жиг са датумом поште Чачак (са које је карта отпремљена) нечитак. Са великом извесношћу могу да предпоставим да је карта упућена 7.10.1916.

Сл. 6 Дописна карта аустријског издања (8 хелера) послата из Београда (... XII 1916) интернираном српском поданику у Осијеку. Жиг цензуре G.Z.N.B., Опаска цензора "4018 / K.u K. Kgf. Lager Nagymegyer" (збирка г. Бранислава Перића)

Fig. 6 Postcards Austrian edition (8 Heller) sent from Belgrade (... December 1916) interned Serbian subjects into Osijek. Censormark GZNB censorship, censor Note "4018 / Ku K. Kgf. Nagymegyer Lager" (collection of Mr. Branislav Peric)

У Нађмеђеру, на карти је налепљена цедуљица са забелешком: "Szerb hadifogoly Munkásosztag Öszjek / Szlavonija" (у слободном преводу "Србин ратни заробљеник радна група Осијек") и отиснут жиг са датумом и текстом: "POSTOFFIZIER DES K.u.K. KRIEGSGEFANGENENLAGERS BEI NAGYMEGEYER". Према Вишацком[8], жиг је користио официр за пошту при логору за ратне заробљенике код Нађмеђера.

На слици 6 приказана је предња страна поштанске карте експедоване српском поданику - ратном заробљенику у Осијек. Надослана према белешци логорског официра за пошту, (у логору Нађмеђер) адресату у заробљеничкој радној групи у Осијеку.

Из садржаја карте не може се закључити да се заробљеник налазио на лечењу у резервној болници. На основу белешке на цедуљици и адресе коју је навео пошиљалац са већом извесношћу се може предпоставити да је његова радна обавеза била рад у резервној болници.

8 „Пошта ратних заробљеника и цензура (II)", Филателиста бр. 212

Сл. 6а

Сл. 7 1917. Мађарска дописна карта, са вредносном ознаком 8 хелера, експедована из Сегедина за Шабац. Пошиљалац српски интернирац у Цегледу (Сегедину). С леве стране, црвени дворедни печат "Szerb-orosz-franczia-clasz és román / internáltak levelezése" (Српско-руско-француско-италијанска и румунска / преписка интернираца)

Fig. 7 1917 Hungary postcard with priced line marked 8 Hiller sent from Szeged to Sabac. Sender Serbian internee in Cegléd (Szeged). On the left, a red two-line stamp "Angol-orosz-franczia-clasz en román / internáltak levelezése" (Serbo-Russian-French-Italian and Romanian / correspondence internees)

Текст пружа нешто више података о карактеру овог логора у Угарском делу Двојне монархије:

Czegled 13-V-17.

Draga Ljubo,

Otiđi do gđe Katice ž. Miloša O. Đorđevića i kaži joj da što pre javi Milošu:

Da sam prvoga dana po dolasku bio sa g. Svet. Lazarevićem i rekao mu Miloševe želje. G. Lazarević mi je rekao da je šiljanje paketa zabranjeno, a za ono drugo da će podneti molbu.

Da Miloš javi Krsti Ostojiću da su Ljubiša i Radiša negde na radu van Czegleda.

Da Miloš javi gosp. Voji apotekaru: da se za srodničke odnose moraju naći jemci. Bez tih jemaca molbe se ne primaju. Jemci utvrđuju srodstvo pod svojom velikom odgovornošću. Ipak za to neka g. Voja ne gubi nadu.

Gospođa Katica neka javi Milošu, da se ovde i sada može izaći u varoš i (нечитко) živeti, ali za to treba bar 200 (нечитко прим.а) mesečno. I u kasarni je život nesravnjeno bolji nego u Braunau.

Pozdravlja te tvoj K. Rastović

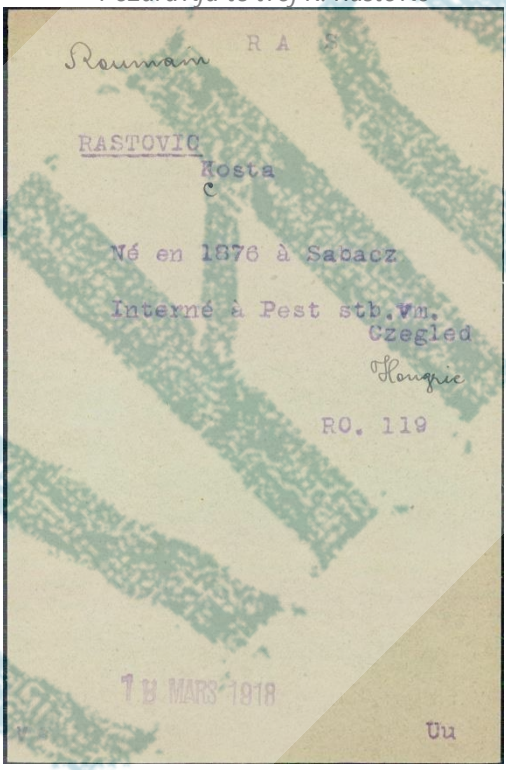

Сл. 8 The ICRC Archives, Prisoners of the First World War
Зарађене земаље биле су обавезане да предају спискове својих заробљеника Међународном комитету Црвеног крста, који је "отварао" картон за сваког затвореника и притвореника

Fig. 8 The ICRC Archives, Prisoners of the First World War
The belligerent countries were obliged to submit their lists of prisoners to the International Committee of the Red Cross, which "opened" card for all prisoners and detainees

наставиће се

Др Херман Диц

ПОШТА ЦРНЕ ГОРЕ У БОРДОУ 1916 [2]

Необичне руте неколико пошиљака из Бордоа

Већина писама из иностранства упућених ка Црној Гори 1916. су враћена са налепницама из Бордоа у земљу порекла, као што је приказано на слици 4. Неколико је, међутим, наставило свој поштански пут после цензуре ка необичним дестинацијама. Пример за то је писмо, које је Владимир Флек показао на 39. страници у немачком издању свог приручника „Марке Црне Горе", свеска број 5, Франкфурт 1962 (Слика 9).

Слика 9 – Писмо из Сарајева, адресирано ка Пљевљима (Црна Гора)

Писмо ка Пљевљима је први пут цензурисано у Сарајеву и отишло је у време када Црна Гора још увек није окупирана од стране аустро-угарских трупа, најпре у неутралну земљу, вероватно у Румунију, одакле је прослеђено у Русију.

Овде је датум са поштанског жига јасно видљив: 01/13/1915 петроградска инострана пошта.

Писмо показује даље љубичасти правоугаони жиг руске војне цензурес бр. 817 из Петрограда (потписан) и црни ? жиг са двоглавим орлом.

Након овог цензуре писмо је било, јер Црна Гора је у међувремену окупирана, упућено влади избеглој у Бордоу, која га је послало назад ка пошиљаоцу.

Опет је прошло пут кроз неутралне земље, сада вероватно преко Швајцарске, и онда затим у Беч, где су га поново цензурисали.

Тамо је марка одстрањена и оно добија као последњи цензурни жиг троугласти жиг бечке цензуре, пре коначног повратка у Сарајево.

Али у међувремену пошиљалац је могао читав проблем решити директним путем.

Још једно необично писмо (слика 10) је упућено ка Улцињу и послато је 28. септембра 1915 из САД прво у Италију, где је било први пут цензурисано у Болоњи са цензуром жигом (55) и листом за затварање.

У међувремену, Црна Гора је била окупирана од стране аустро-угарских трупа, а писмо је упућено избеглој влади у Бордоу, која му додељује повратне налепнице и враћа га пошиљаоцу.

Зашто онда није урађено повратно слање ка САД то данас није могуће сазнати.

Зато што је писмо отворила француска војна цензура, са налепницом и цензурним жигом и онда је прослеђено кроз неутралну земљу, вероватно кроз Швајцарску, ка Аустрији.

То је био изузетан случај, да је писмо предвиђено за враћање пошиљаоцу из Бордоа ипак стигло до примаоца у Црној Гори.

Наравно, писмо је прво отишло на цензуру у Бечу, где је жигосано црвеним печатом и након отварања добило трећу налепницу за затварање.

Прослеђивање пошиљака у окупирану Црну Гору било је тада могуће.

Након више од 400 дана могао је прималац 12. децембра 1916. године, да потврди пријем писма (потпис на полеђини).

Да ли је писмо њему стварно одмах уручено остаје међутим нејасно јер постоји печат K. u. K. (фаза) поште у Улцињу од 17. јануара 1917.

Слика 10 – Писмо из САД ка Улцињу

Два писма показују да је поштанска цензура, често примењивана у Првом светском рату, одређивала начин и време путовања писама.

Црногорске службене марке са претиском

У настојању да се искористе и сопствене поштанске марке набављена је одређена количина редовних марака од француске поште и претиснуте су контролним жигом „S.P. du M – Bordeaux" (слика 11.). Биле су намењене за дописивање поштом црногорских службених институција у Француској, међутим, првенствено су се продавале сакупљачима и трговцима.

Наводно је постојало свега 100 комплетних серија; најређе су биле вредности од 15 и 20 сантима које су и највише вредноване у каталозима. За специјалисте је интересантно да се разлике у хартији основних марака Француске (бели мирнодопски и сиви ратни папир) јављају и код марака са претиском.

Слика 11 – службене марке владе у избеглиштву у Бордоу

Да су марке биле намењене продаји сакупљачима указује и велики број различитих грешака, нарочито појаве дуплих, обрнутих и tete-beche претисака. Како су марке претискиване ручно комад по комад, јасно је да грешке нису настале случајно већ намерно.

Треба указати да постоји и велики број фалсификата претисака, који се, међутим лако уочавају. Чудан пример је слика у каталогу Ивер (Ivert), где се годинама приказује лажан претисак. Препознаје се на основу више детаља, најупадљивија је хоризонтална црта – наставак на слову „d" у речи „Bordeaux" (слика 13). Слика је током протеклог времена фалсификаторима послужила као узор.

Марке са претиском биле су у употреби само од 6. до 27. јуна 1916. након овог периода, због приговора француске Поште, повучене су из саобраћаја. Наиме, постојала је уредба која је забрањивала претискивање француских марака.

Слика 12 – Писмо са црногорском службеном марком послато 6. јуна 1916. из Бордоа у Париз

Због врло кратког периода коришћења (свега три седмице) сачувано је врло мало оригинално путовалих писама са овим маркама. на слици 12. приказано је писмо за изразе саучешћа франкирано марком од 10 сантима, из Бордоа за Париз.

Слика 13 – Приказ фалсификованог Bordeaux претиска

Познати су исечци са жигосаним маркама, скоро сви урађени у филателистичке сврхе. Међутим, зар може било шта да се замери тадашњој Пошти Црне Горе, када имамо у виду шта се све дешава код данашњих поштанских управа.

Још једно писмо (Слика 14) је из црногорског Министарства иностраних послова у Бордоу ка амбасади у Паризу. Оно је франкирано са две претиснуте марке од 5 и 40 сантима и печатом од 6. јуна 1916 у Бордоу.

Слика 14 Делови предње и задње стране писма Министарства спољних послова из Бордоа у Париз

Стварно путовала писма са Бордо маркама су веома ретка и данас су једва доступна на тржишту

Литература

[1] Гавро Перазић, Нестанак Црногорске државе у Првом светском рату, Београд 1988

[2] Новица Ракочевић, Црна Гора у Првом Свјетском рату, Цетиње 1969

[3] Georges Brunel, Les timbres Postes du Montenegro, Bischwiller 1926

Даље информације о црногорској Пошти у егзилу:

[4] Миодраг Вуковић, Краљевска Црногорска пошта у Неји код Париза, Arge Jugoslawien 38 (1989) 572

[5] Hermann Dietz, Слободна Црна Гора; Пошта устаничких Црногораца 1919-1923, Arge Jugoslawien 80 (2003) 1565

Доц. др Вида Зеи

ПОШТАНСКЕ МАРКЕ И ПОЛИТИКА НАЦИОНАЛНЕ ЗАСТУПЉЕНОСТИ [8]

Четрнаести Конгрес СКЈ 1990. означен као "Конгрес спасења", а завршен фијаском, обележен је издањем марака са представом националног, политичког и економског хаоса. Једна од марака приказује чекић и срп на екрану рачунара. Ово повезивање наступајуће електронске ере и комунистичке револуције (две алатке су симболи који представљају индустријски пролетаријат и сељаке) изражава вољу Партије за модернизацијом, појављује се у време и на месту када су компјутери били луксузни предмети стране израде са увозним дажбинама које су прелазиле 100 одсто вредности уређаја. У исто време номиналне вредности марака откривале су стопу инфлације већу од 2.000 одсто.

Титова слика појављивала се неколико пута годишње на редовним и пригодним маркама током (и после) живота, потврђујући његову визуелну монополизацију јавног простора, доприносећи култу његове личности, приказујући, романтичну фасцинацију револуционаром, бунтовником и оданост националном лидеру. Ове марке су обично издаване за мај 25 када је прослављан Дана младости који је обележаван као Титов рођендан. Године његовог живота никада нису означаване на маркама; све до своје смрти био је ванвременска фигура, представљена у својим четрдесетим и педесетим годинама портретима са фотографија, скулптурама, репродуковањем уметничких слика које су се могле видети у

јавним просторима. Његов имиџ у јавности је био познат, чак су га и деца могла лако препознати. На маркама издатим између 1972. и 1989. године,

Титов портрет никада није представљен анфас; уместо тога, његови профили и полупрофили усмеравају поглед посматрача изван марке, углавном у светлу будућност са леве стране.

Његови свечани портрети откривају моћног владара; појављује се обучен у различите војне униформе или војне капуте, глава му је поносно подигнута, симболишући власт над цивилима и војском подједнако. Шест марака, користећи различите технике и репродукционе оквире, посвећене су Титовој смрти 1980. године. Најзанимљивија је репродукција портрета са сребрног новца, која се не разликује од представљања царева на римском новцу. Ова мумификација Тита истиче постојаност власти на једном од "time-binding" media како би рекао Харолд Инис [1] (1964, 34). Лик на кованом новцу сачуваће бесмртност и своје трајање кроз векове, који као трајну ствар истиче време и континуитет и може послужити као пропагандно средство. Ова марка означава будућност Југославије и посебно наглашава неспоран слоган те године, "После Тита, Тито", чинећи бесмртним последњег председника и његову идеју југословенског јединства.

Посмртно издаване пригодне марке сваког 25. маја између 1981. и 1990, проширију парадигму репрезентације за коју су изабрани Титови портрети.

Његов раније изграђен имиџ, који никада не стари, замењен је сликама са мање познатих фотографија показујући ново Титово лице. Године 1987., на пример, на марки је репродукован портрет са уметничке слике из 1930. млађег Тита са финим тонским валерима лица и округлим наочарима; годину дана касније, Тито је приказан као млађи мушкарац. Док су спорови између младих Југословена о форми и потреби за постхумним прославама Титовог рођендана постајали гласнији, познате Титове слике су протеране из поштанског универзума (са поштанских марака) од непознатих представљања, што је преносило непознату концепцију јединства. Старе представе и идеје иза њих изгубили су своју моћ представљања.

Последња југословенска поштанска марка са Титовим ликом издата је 25. маја, 1990. То је добро позната слика Тита у његовом партизанском шињелу, репродукција скулптуре Антуна Аугустинчића. Марка, у браон сепији, ствара утисак старог документа на којој Тито изгледа тужно и замишљено, жалећи, можда, што је његова идеја "братства и јединства" изгубила своју привлачност.

1 Харолд Адамс Инис (1894 - 1952) професор на Универзитету у Торонту, аутор радова о медијима и комуникацијама. Инисови комуникацијскии списи истражују улогу медија у обликовању културе и развоја цивилизације.

Југословенске марке такође врше улогу јавног, стратешког посредника националних специфичности. Обележавање националних јубилеја се чешће супроставља, годишњим издањима марака које су обележавале недавну прошлошлост, за које се сматрало да чувају порекло југословенског јединства. Овај процес посредовање је посебно изражен на маркама 1970-их и 1980-их, када је почео да расте број марака које обележавају годишњице појединих народа. Марке "Јединства" ослањају на четрдесет и нешто година заједничког искуства насупрот хиљаду-годишњих догађаја. Ове конкурентске слике материјалних доказа из политичке и културне прошлости Хрвата, Срба, Црногораца, или Словенаца, представљене су као део европске прошлости, док су Македонци и друге националности били искључени из ове поштанске борбе за ексклузивности, дуговечност, и бесмртност. Политика издавања пригодних марака у Југославији понавља ранији модел Краљевине Југославије: историјско "језгро" народа у Југославији била је Србија, и у складу с тим обележавање, национално-специфичних, политичких борби, борби и ратова чији је број растао до краја осамдесетих. На пример, пригодне марке 100-годишњица српско-турског рата, Шест векова од Косовске битке која се поклопила са немирима албанске мањине на Косову, или Триста година од Карпошевог устанка, издата 1989, затим 300 година Велике сеобе Срба. Деведесетих српски национализам приказан на маркама 1980-их година донео је националну штету и пораз и постао пример патње и отпора.

Филателистички гласник је могуће купити у Клубу филателиста у Београду, улица Светог Саве 16-18/II, недељом од 9 до 14 часова

Испорука изван Београда:
Цена примерка је 350 динара+ 120 динара (поштарина и трошкови паковања)

Sending Filatelisticki glasnik abroad:
Price is 4 EUR (one copy)+3 EUR (postage)

ОГЛАШАВАЊЕ / ADVERTISING

¼ стране / ¼ of the page	**1200 дин/10 EUR**
½ стране / ½ of the page	**1800 дин/15 EUR**
1 страна / 1 page	**3600 дин/30 EUR**
Унутрашња страна корица/The inside cover page	**6000 дин/50 EUR**

ПОЗОРИШТЕ И ФИЛАТЕЛИЈА [3]

У ширем смислу, пак, позоришне личности су сви књижевници и композитори који су се бавили сценском делатношћу. Од ових неки су аутори композитори, ван сваке сумње, припадају нашој тематској збирци. Међутим, тешкоће настају онда када је реч о оним ауторима и композиторима чија главна активност није уско везана са радом у театру, јер није дефинитивно прецизирано каква је актиност потребна да неки аутор или композитор постане сценским аутором. Ради избегавања тешкоћа, у вези са овим осетљивим проблемом, ми у нашу тематску област увршатавамо све писце и композиторе, који су се на било који начин бавили овом делатношћу.

1964, Пригодна марка - 2 шилинга и 6 пенија, приказује Хамлета загледаног у лобању дворске луде

1964, Commemorative Stamp - 2s 6d showed Hamlet Contemplating the skull of court jester

Пиер Корнеј (1606-1684) је био француски трагичар чије је најпознатије дело Сид, трагикомедија у пет чинова о каријери легендарног средњовековног шпанског ратника. На марки је приказана сцена из Сида, Издата је 1986. године у знак сећања на 350-годишњицу првог извођења.

Pierre Corneille (1606-1684) was a French tragedian whose best known play is Le Cid, a tragicomedy in five acts about the career of the legendary medieval Spanish warrior. Here is an image of a stamp depicting scenes from Le Cid. Issued by Monaco on October 28, 1986 to commemorate the play's 350th anniversary.

Овде нужно морамо учинити једну дигресију. Треба, наиме, истаћи да штампање лика неке личности на марки још не значи утврђивање објективне вредности и ранга те личности. Питање чији ће се лик штампати зависи веома често од обичаја и политике издавача марака појединих земаља. Због тога се догађа да се у спомен неког великана позоришта уопште не издају марке, док се мање важним личностима

Bertolt Brecht a German playwright and theatre director.
Stamp from the former East Germany

Мајка Храброст је једна од девет представа које је Брехт написао у покушају да се супротстави успону фашизма и нацизма. Поштанска марка издата 1973. године поводом представе Берлинског Позоришта.

Mother Courage is one of nine plays that Brecht wrote in an attempt to counter the rise of Fascism and Nazism. Stamp from 1973 commemorating the Berliner Ensemble production

посвећује и више издања. Илустрације ради наведимо један пример: до 1948. године Шекспиров лик се није појавио ни на једној марки, док су ликови Рајмунда, Нестроја, Грилпарцера и Анцгрубера на аустријским маркама штампани већ 1931. године. Разуме се, то се да лако објаснити: млада Аустријска република објавила је првенствено порттрете својих уметника, док је у Енглеској до 1964. године (када је прослављена 400-годишњица Шекспировог рођења) владао је неприкосновен обичај да се на маркама штампа искључиво лик владара. Ова традиција прекинута је једино због овековечења Шекспирове славе. Међутим, ликови других великана енглеског позоришта још ни данас нису одштампани на маркама (текст је писан 1967. године, прим. приређивача) ове земље. У међувремену ствари су се промениле.

Говорећи о маркама са позоришном тематиком треба истаћи и оне које нити приказују портрет неке личности из позоришног живота, нити су издате поводом неког догађаја из историје позоришта, па, ипак, посредно имају нешто од позоришне актуелности. На пример, једна Чехословачка марка која приказује зграду Сметаниног музеја у Прагу издата у спомен његовог оснивача, професора Неједлија. Пошто је Сметана одиграо непроцењиву улогу у историји позоришне уметности то марка са његовим спомен-музејем свакако припада овој групи. Међутим, са посредношћу ове врсте треба бити веома опрезан

пошто нас она веома лако може одвести странпутицом. Има, на пример, марака са цртежима градских улица и тргова који носе имена писаца или композитора. Тако, једна совјетска марка приказује улицу Максима Горког у Москви, а друга концертну дворану "Чајковски". Ове и овакве марке нисмо уврстили у нашу област пошто не располажемо довољним познавањем, иначе потребним за идентификацију градова на таквим маркама. Овде нисмо укључили ни оне марке које приказују ликовне уметнике који су се бавили и сценографијом. У већини случајева и ова се делатност веома тешко може одредити.

Jean Cocteau "Marianne" signed, Original drawing, 1960

1961. Frensch postage stamp designed by Jean Cocteau

С друге стране у збирку су увршћени неки куриозитети као на пример марка на којој је приказана француска "Маријана" у модерној графичкој стилизацији. Цртеж је дао Жан Кокто који се, осим ликовне и књижевне делатности, бавио режијом, па чак и глумом како на позорници тако и на филму.

наставиће се

TABLE OF CONTENTS

Editorial 3

Cinderella stamps "Save Yugoslavia"
from 1935 – Prof. dr Dragoslav Djukanovic 5

Serbian POWs and CIs in Central Powers' captivity 1916 – 1918 [2] : POW camps in Hungarian – Miodrag Vukovic 10

Different Printings of the Definitive Stamps of
Rep. of Srpska [3]– Zran. R. Boskovic 16

We have proceeded with the analyse of printings Republic of Srpska definitive stamps.Focus in this article is analysis of definitive stamp 'Cities of RS' – Srpska Kostajnica.

More About Stationery Used By Serbs In Exile – Richard Stevens 20

British military post in Serbia in 1919 [2] – Peter Poortvliet
and prof. dr Milan Radovanovic 31

NOTOS 2015 37

New Book: Serbian military postal system in exile 1916 – 1918. 38

"50 Years of the Europa stamps" - Block 13B of Rep. of Srpska - Ivan Tangl 39

The article deals with catalogue treatment of the regular issue of 'JE for postal traffic of the Republic of Srpska', issued on August 30th 2005 for the international project "50 Years of the Europa stamps". During one single year the imperforate stamps (although being legal issue listed in WNS register) were excluded from the Michel catalogue, to be returned the next year, but even with an increased price!

Presenting the different treatment in the only existing R. of Srpska catalogue, (although outdated), the author warns of deficiency of all collections of Republic of Srpska which, for any reason, do not contain this issue.

Serbian Post from Malta – prof. dr. Milan Radovanovic
and Slobodan Sokolovic 43

WWI POW-mail [10]– Vojislav Begovic 49

Post of Montenegro in Bordeaux, in 1916 [2] – Dr. Hermann Dietz 59

Stamps and Politics of National Representation [7] - doc. dr Vida Zei 64

Theatre and Philately [2] 67

LEUCHTTURM

173

Monument aux combattants russes de Salonique
Spomenik ruskim ratnicima sa Solunskog fronta.